

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 Ljubljana. Naslov uprave: Nazorjeva 1/1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.

Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 50101-678-47093

Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 27. oktobra 1972

LETO XXIII. — Št. 17

# PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

## SAMOUPRAVNE INTERESNE SKUPNOSTI IN USTAVNA DOPOLNILA

naši republik deluje že o let več interesnih skupnosti na področju socialnega varovanja (razčlenjene v skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev, kmetov, oseb, ki ostojno opravljajo poklicne dejavnosti invalidskega in ožjinskega zavarovanja), zavarovanja otroškega varstva, razvejanja (izobraževalne skupnosti, razčlenjene v republiške skupnosti, temeljne izobraževalne skupnosti, posebne izobraževalne skupnosti) ter na skovalnem področju — razvalna skupnost Slovenije.

Obstoje in delovanje teh skupnosti v družbenih dejavnostih ustavnopravno potrdila in splošna dopolnila (6. točka I. dopolnila k zvezni ustavi ter 6. točka XXVII. dopolnila k republiški ustavi) kot upravne oblike, v katerih se lahko izmenjuje delo delavcev in ljudi — porabnikov storitev delom delavcev v organizaciji združenega dela na področju družbenih dejavnosti. Splošna dopolnila odpirajo možnost oblikovanja podobnih skupnosti tudi na področjih ostalih dejavnosti. Očitna je tudi zahteva po oblikovanju interesnih skupnosti, na primer na področju stanovanjskega gospodarstva, komunale, elektrogospo-

### Značilnosti sedanjih samoupravnih interesnih skupnosti

darstva in drugod.

Ker gre za kvaliteto nove kategorije samoupravnih združenj uporabnikov, bodisi materialnih dobrin, bodisi storitev v družbenih dejavnostih, ki naj bi delovale na temeljih samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja brez „državne regulative“, želimo nekaj sestavkih prikazati, seveda brez pretenzij po ocenjevanju učinkovitosti katerekoli od (do) sedaj delujoče skupnosti, v čem se zrcali nova kvaliteta na tem področju.

Najprej nekaj besed o značilnostih sedanjih interesnih skupnosti:

Nedvomno je osnovna značilnost delujočih interesnih skupnosti ta, da so bile ustanovljene na podlagi posebnih zveznih in republiških predpisov kot obvezne institucije, v katerih so predstavniki zopet s predpisi določenih organov, z določeno mandatno dobo in drugimi omejitvami. Nadalje je za zakonitost določeno njihovo delovno območje, vsebina statuta, viri dohodkov, način financiranja, medsebojna razmerja in drugo. V samoupravnih interesnih skupnostih starejšega datuma je prostor za avtonomno odloča-

nje zelo omejen, medtem ko imajo skupnosti novejšega datuma mnogo večjo možnost neposrednega odločanja in vplivanja na položaj in delovanje določene dejavnosti. Pri tem seveda ne kaže zanikati, da je s predpisi usmerjeno ustanavljanje in delovanje interesnih skupnosti imelo — v tej fazi razvoja samoupravnega sistema — pozitivno vlogo predvsem za ustvarjanje pogojev nadaljnjega razvoja samoupravnih odnosov na področju družbenih dejavnosti. Negativna je le težnja po obsegu zakonitega urejanja samoupravnih zadev z zakonitim predpisi, kar je povzročalo določen zastoj na področju družbenih dejavnosti nasproti temeljnemu organizacijskemu združenju dela v drugih dejavnostih, v katerih so bolj široko odprta vrata raznim oblikam upravljanja in odločanja neposrednih proizvajalcev.

Nadaljnja značilnost v organizaciji in delovanju samoupravnih interesnih skupnosti se kaže v dokaj različnih nalogah, ki jih postavlja zakon posameznim asociacijam, pač glede na posebnosti posameznih dejavnosti, vendar z enotnim izhodiščem po zagotavljanju stabilnejše ma-

terialne osnove za delovanje in razvoj določene dejavnosti. Prav na tem področju pa so samoupravne interesne skupnosti dosegle velik napredek. Nujno bo storiti še nadaljnji korak, s katerim bomo prešli proračunske odnose v zbiranju in distribuciji sredstev. Nič več ne bomo namreč mogoče zbirati prispevkov, ki imajo značaj javnih davščin in predpisanih virov po predpisanih prispevnih sklopih ter deliti tako zbrana sredstva po merilih, ki niso vedno enakovredna vrednosti v resnici opravljenega dela, čeravno po programih, na katere pa te skupnosti niso kdo ve kako vplivale.

Tudi dosežena stopnja racionalizacije dela na področjih dejavnosti, v katerih delujejo samoupravne interesne skupnosti, predstavlja značilnost teh asociacij. To dokazujejo smotne investicijske fialozbe, enotna merila za oblikovanje in delitev dohodka in osebnih dohodkov, specializacija dela in še kaj. Za izobraževalne skupnosti ter skupnosti otroškega varstva je značilno tudi združevanje v večja teritorialna in dejavnostna področja z ustanavljanjem posebnih izobraževalnih skupnosti, ki pa (še) niso zaživele tako, kot smo pričakovali.

SLAVKO PEVEC



### PISMO REPUBLIŠKEMU SVETU ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE OB NEREDIH NA KOROŠKEM

Predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij, vodstva osnovnih šol, temeljna izobraževalna skupnost in ljubljanska organizacijska enota zavoda za šolstvo SRS, zbrani na posvetovanju, ki ga je letošnjega 14. oktobra, organiziral mestni odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Ljubljana v Škofji Loki, vas prosimo, da sporočite pristojnim organom in zvezi avstrijskih sindikatov, s katerimi smo vedno imeli prijateljske odnose, naš protest zaradi šovinističnih izgovorov na Koroškem, ki vodijo tudi k slabšanju odnosov med državama.

Skrbi nas usoda slovenske manjšine, v Avstriji, zato zahtevamo, da se njene pravice povsem zaščitijo.

Skrbi nas oživljanje fašizma in nacizma, ki sta svetu v preteklosti prinesla toliko gorja.

Skrbi nas tudi vzgoja avstrijske mladine, pred katere očmi se ne kaznovano kršijo ustavna določila in ki jo zgledi odraslih vzgajajo k šovinistični nestrpnosti in agresivnosti.

Zato zahtevamo, da se v Avstriji takoj prepove in onemogoči delovanje ekstremističnih organizacij in posameznikov. Če pa avstrijski oblastni organi niso sposobni izpolniti te zahteve, smo za to, da jo obravnava organizacija združenih narodov.

## Na začetku novega obdobja v slovenskih šolah

Grešiš zase — faktor 1, grešiš pri delu z mladino — faktor 300.000

Razvojni načrti Slovenije, ki temelje na kadrih, jasno povedo, da moramo biti izobraževanju mnogo bolj naklonjeni, kot smo mu bili doslej. Zato da se bo več otrok vpisalo v srednje šole, jih mora več končati osnovno šolo. In 80 % generacije srednješolcev mora dobiti maturitetno spričevalo zato, da bomo imeli čez leta 25 % mladine v višjih in visokih šolah.

Vse to pomeni, da moramo temeljito spremeniti način izobraževanja, če bomo hoteli slovenske načrte o razvoju uresničiti.

V Sloveniji se prebujamo. Korak za korakom in počasi toda — napredujemo.

Dragocene aparature, postavljene v naše šole, naj bi temeljito spremenile dosednji način pouka. Toda: z njimi se bodo morali naučiti ravnanja najprej učitelji.

misel je poudaril predsednik izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti Ludvik

Zajc na slovesnosti 12. oktobra, ko so v prostorih republiškega računalniškega centra za pro-

gramirano učenje (v Ljubljani, Vegova 7), odprli fonolaboratorij. Sodobna učilnica, v kateri je pult za učitelja in 32 mest za učence, je opremljena z napravami tovarne Philips. V njej lahko poučujejo na primer tuje jezike, pa tudi vse druge predmete po metodi programiranega pouka. Prospekt pojasnjuje, da lahko s temi napravami poučujemo tuje jezike čim bolj učinkovito in tako kar najbolj skrajšamo čas, potreben za izobraževanje. Za organizirano uporabo magnetofonskih trakov gre, učitelj ima mnogo tehničnih možnosti, naprave za učenca pa

so izredno preproste. Obljublajo, da bomo kmalu dobili še 16 fonolaboratorijev v raznih krajih Slovenije.

Računalniški center za programirano učenje pri fakulteti za naravoslovje in tehnologijo vodi dr. ALEKSANDRA KORNHAUSERJEVA, ki z ekipo sodelavcev že več let spremlja in razvija delo na tem področju. Naprosili smo jo, da nam pove kaj več o delu in pomenu tega centra.

Takole nam je odgovorila:

„Naš center ima že sedaj nekaj partnerjev: poleg republiške izobraževalne skupnosti sodelujejo še zavod za šolstvo, ljubljanska pedagoška akademija in temeljna izobraževalna skupnost Ljubljana, dogovarjamo pa se tudi za sodelovanje drugih, predvsem zavodov izven ožjega izobraževalnega področja.“

Prizadevamo si, da bi razvijali nove metode pouka in jih postopoma uvajali v šole, vendar tako, da bi učitelji sodelovali že pri nastajanju teh metod.“

Narejeni so projekti za posamezne naravoslovne vede: projekt za fiziko vodi dr. Anton Moljk, za kemijo dr. Aleksandra Kornhauserjeva, za biologijo pa dr. Franc Sušnik in prof. Branko Vesel. V delovnih timih, ki jih vodijo, sodeluje poleg visokošolskih učiteljev tudi več mlajših sodelavcev iz fakultet in pedagoških akademij, srednješolski učitelji, zavod za šolstvo s svojimi strokovnjaki in učitelji osnovnih šol.

— KROG SODELAVCEV JE PRECEJŠEN, SAJ SO V SKUPINAH ZAJETI UČI-

(Nadaljevanje na 2. strani)

## IDEJNOST POUKA

V obdobju po 19. seji CK ZKS — le-ta je bila aprila lani — so slovenski komunisti posvetili precejšnjo pozornost opredeljevanju temeljnih sestavin idejnosti vzgoje in izobraževanja in njihovega uresničevanja v učnovzgojni praksi. Temeljna misel teh prizadevanj je, da idejnosti v vzgoji in izobraževanju ne gre pojmovati indoktrinarno, kot nekaj ideološko-propagandni, deklarativni, parolarski ali citatorski dodatek vzgojnoizobraževalnemu procesu. Idejnost, kakršno si danes prizadevamo uresničiti, predstavlja v bistvu izredno subtilen in zapleten proces socializacije osebnosti, hkrati pa tudi proces, v katerem se ustvarja najpomembnejši temelj za trajni razvoj naše družbe. Njegova poglobljena razsežnost je socialistični samoupravni demokratizem in humanizem.

Če hoče naša šola res vzgajati človeka za samoupravljanje, za družbo, v kateri bodo samoupravni odnosi čedalje bolj razviti, potem mora vse svoje ustvarjalne sposobnosti usmeriti v razvijanje tistih idejnih pogledov, etično moralnih vrednot, družbenoekonomskih znanj ter samoupravljaljskih potreb, navad in sposobnosti, ki so danes že, v prihodnosti pa bodo čedalje bolj nepogrešljiva vsebina samoupravljaljske osebnosti. Vzgojiti človeka, ki bo samoupravljanje sprejemal kot temeljni družbenoekonomski odnos, pomeni vzgojiti človeka, ki bo zavestno sprejel socialistične moralne vrednote, kritično, ustvarjalno in dialektično mislil, ki bo imel izoblikovan napreden, marksistični pogled na svet in človeka, ki bo razpolagal s sposobnostjo ustvarjalne uporabe teoretičnega v praksi, v vsakdanjem življenju pa bo angažiran bорец za uresničevanje socialističnih idej.

Nedvomno je to tudi edina možna in pravilna, čeprav zelo splošna opredelitev vsebine idejnosti vzgoje in izobraževanja. Če bi sedaj naredili korak naprej in poizkusili idejnost določiti in opredeliti, potem ne moremo mimo stalnice zveze komunistov Slovenije, ki pojmuje idejnost kot zavestno in intenzivno usmerjenost vzgoje in izobraževanja k osrednjim ciljem socialističnega humanizma, hkrati pa postavljajo vprašanje idejnosti in najtesnejšo zvezo z doseganjem znanstvenosti in celotnega procesa usmerjenosti in izobraževanja. Socialistična idejnost se v vzgoji uresničuje le v povezanosti znanstveno-izobraževalnega sklopa s naprednimi vzgojnimi cilji socialistične družbe. Vzgoja je socialistično idejna takrat, kadar ustreza ciljem vzgoje, ki jih postavlja naša socialistična družba, kadar ne daje le znanja, temveč skozi te cilje in z njihovo pomočjo utemeljuje napredno usmeritev, marksistični pogled na svet, življenje in družbo, skratka, takrat, kadar se zavestno opredeljuje za marksistično teorijo in socialistično prakso. Izredno pomembne sestavine socialistične idejnosti so kar najbolj točno ugotavljanje dejstev na obravnavanem področju, analiza in kritika negativnosti v praksi, opredeljevanje za pozitivne rešitve, ustvarjalno razvijanje pozitivnih alternativ in prizadevanje za znižno le-teh. Idejnost bi se torej morala uresničevati kot trajen proces prepletanja celotnega vzgojnoizobraževalnega procesa s filozofsko vizijo marksizma, marksizma kot znanstvene metode in kritične teorije in marksizma kot ideologije delavskega razreda ter samoupravnega socialističnega družbe. V najbolj neposredni povezavi s praktičnimi družbenimi rezultati in naporu ter rezultati posameznih znanstvenih disciplin.

MITJA ROTOVNIK



laboratorij — sodobna učilnica

## Mladostnik v stiski

Pogovor z dr. Bronislavom Skabernetom, znanstvenim svetnikom Inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti

V novih medsebojnih odnosih v naši samoupravni družbi se spreminjajo tudi odnosi do našega mladostnega prestopnika. Vse bolj človeški postajajo, temeljijo pa na spoštovanju človekove osebnosti. Mladostnega prestopnika, ki je v sporu z družbenimi in pravnimi normami, poskušamo prevzgojiti z vzgojnimi ukrepi v koristnega člana naše družbe. Kljub temu je kaznivih dejanj in povratnikov vedno več. Na vprašanje o vzrokih tega pojava nam je odgovoril dr. Bronislav Skaberne, znanstveni svetnik inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti.

Zakaj tako?

Ko sprašujete, zakaj raste število kaznivih dejanj med mladino in število povratnikov med mladoletnimi storilci kaznivih dejanj kljub temu, da jih skušamo prevzgojiti z vzgojno-pedagoškimi ukrepi in ne kaznimi, ne smemo prezreti, da je glede na vedno večjo urbanizacijo, tehnizacijo in migracijo (ki je v svetu in še prav posebej v Jugoslaviji dokaj nagla) vedno več neposrednih sprožilnih situacij za kazniva dejanja in druge socialno patološke pojave med mladino. Tudi vzgojni ukrepi, ki jih uporabljamo, niso dobili prave pedagoške vsebine in se še preveč pojmujejo, in zlasti izvršujejo, kot kazni.

Ali naredi naša sodobna šola po vašem mnenju vse, kar je v njeni moči, ali bi lahko naredila še kaj več za mladostnika v stiski?

Po prevladujočem mnenju je naša šola preveč usmerjena v posredovanje znanja in vse premalo v vzgajanje. Bolj izobražuje in premalo vzgaja. Mnogi to ugotovitev zavračajo, saj je izobraževanje tesno povezano z vzgajanjem. Temu pa ne nasprotuje ugotovitev, da je treba pouk veliko bolj individualizirati in upoštevati otrokovo osebnost in razmere, v katerih dorasča. Z uvedbo specializiranih šolskih svetovalnih služb (socialne, psihološke in pedagoške) in z novimi didaktičnimi metodami se šola v zadnjem času trudi ustvariti boljše pogoje tudi za vzgajanje. Zato je treba pospeševati nadaljnji razvoj svetovalnih šolskih služb in uvajanje novih didaktičnih metod.

Odrasli prestopniki so za kaznivo dejanje le enkrat kaznovani. Zakaj je mladostni prestopnik kaznovan trikrat ali celo večkrat?

Zdi se mi, da v tem ni razlik med mladostniki in odraslimi, saj tudi odrasli ne kaznuje le sodišče, marveč so zaznamovani na delovnem mestu in v različnih družbenih skupinah, ki jim pripadajo. Gre za stigmatizacijo, ki vodi v večkratno kaznovanje. To kaznovanje na različnih ravneh je pomemben kronicirajoči faktor "kriminalnega vedenja, ki zadeva odrasle, še bolj pa mladostnike.

Kateri vzgojni dom dosega, po vašem mnenju, najboljše uspehe in zakaj?

Na to vprašanje v naših razmerah ni lahko odgovoriti in se sploh sprašujem, če je pravilno postavljeno.

Naša splošna, pa tudi strokovna javnost ima odločno premalo vpogleda v izjemno težko delo osebja v vzgojnih zavodih za vedenjsko in osebnostno motene mladostnike. Poleg tega prihajajo v naše vzgojne domove vedno bolj težavni gojenci z vse bolj izrazitimi motnjami ve-

denja oziroma osebnosti. Vse to izredno otežuje prevzgojno delo v naših vzgojnih domovih. Gotovo je, da se vsi vzgojni domovi po svojih močeh trudijo, da bi resocializirali vedenjsko ali osebnostno motene mladostnike. Ugotoviti pa moramo, da so naši vzgojni domovi po „Odloku o zavodih za usposabljanje, do katerih izvršuje ustanovitelske pravice izvršni svet skupščine SR Slovenije“ delno diferencirani le na papirju; niso pa še ustvarjene delovne razmere za specifično diferencirano obravnavanje otrok in mladine z vedenjskimi in osebnostnimi motnjami. Tu bo treba še veliko storiti. S tem v zvezi je pred našo družbo pomembna naloga. Verjetno smo se v zadnjem času vendar dokopali do spoznanja, da osebnostno in vedenjsko moteni mladini ni potrebno le vzgajanje in delo, marveč da ji je potrebna tudi določena terapija, da bi motnje odpravili ali pa vsaj kar se da zmanjšali. V terapevtskem, pa tudi vzgojnem delu je osebje v naših vzgojnih zavodih še premalo podkvano. Vzgojno osebje pa mora imeti poleg znanja tudi dokajšnjo mero entuziazma za uspešno delo v vedenjsko in osebnostno moteno mladino. V zadnjem času opažamo, da je tega vedno manj in da svoje velike in izredno težke naloge pojmujejo preveč uradniško. Verjetno bomo morali tudi pri nas, tako kot v nekaterih drugih državah, s posebno materialno stimulacijo, ki bo morala biti večja kot pri ostalih prosvetnih delavcih, privabiti v naše vzgojne domove za vedenjsko in osebnostno motene mladostnike najboljše in najbolj prizadevne pedagoške in druge (socialne, psihološke in zdravstvene) delavce.

Vprašanja:  
Tea Dominko

Moč družbe je v osnovni šoli, saj gredo skozi to šolo prav vsi. Zato moramo v tej šoli zaposliti najboljše strokovnjake, pa ne bomo imeli kasneje nobenih problemov. Če bomo pa zamenjali osnovno šolo ter forsirali visoko šolstvo, bo ves naš trud zaman. V osnovni šoli moramo dati učencu to, kar bo kasneje lahko uspešno dal družbi, v kateri bo živel.

MILICA ROSENBERG,  
pedagoginja

Vsi smo enako zainteresirani, da bi pri učencih razvili ustvarjalnost, ne pa zgolj imitativnost. Vizualne in likovne vrednote naj pomagajo človeku, da bo bolj živel in se pripravil za življenje v novem svetu, ki postaja vse bolj vizualen.

MILICA ROSENBERG,  
pedagoginja

## NA ZAČETKU NOVEGA OBDOBJA V SLOVENSKIH ŠOLAH

(Nadaljevanje s 1. strani)

TELJI OD VISOKOŠOLSKIH DO OSNOVNOŠOLSKIH. ALI LAHKO POVESTE, PROSIM, KAJ VSE JE BILO DOSLEJ ŽE NAREJENEGA?

„Na začetku smo. Analiziramo stanje in naše potrebe, vendar pa se lahko zgledujemo tudi po drugih. Problematika je namreč povsod zelo podobna.

Prvi so take projekte naredili Japonci (ki so začeli leta 1952), nato Amerikanci in Sovjeti (leta 1958 do 1960), zatem v Veliki Britaniji (leta 1964), kjer imajo znani Nuffieldov projekt. V Jugoslaviji se šele prebujamo. Če se primerjamo z deželami po svetu, smo razmeroma pozni, če pa z drugimi jugoslovanskimi republikami, lahko ugotovimo, da smo vendarle med prvimi. Tudi na zagrebški in beograjski univerzi so začeli z vrsto projektov. Videti je, kot da se je začelo visoko šolstvo šele sedaj zavedati, da mora dobesedno del raziskovalnega dela posvetiti tudi izboljšanju lastne učne tehnologije in delovnih metod.“

— ALI LAHKO DOLOČNEJE OPREDELITE, S ČIM SE UKVARJAJO SODELAVCI RAČUNALNIŠKEGA CENTRA?

„Konkretno delo so priprave za programirani pouk, toda ne v takem smislu, kot si to nekateri predstavljajo, namreč — učenca za računalnikom. S pomočjo programov skušamo zagotoviti smiselno zgradbo učnih ur. Za tole gre: znanost in tehnika se tako hitro razvijata, da temu razvoju ne moremo slediti le s kopičenjem novih podatkov in spoznanj, temveč predvsem z logično zasnovano tistega, kar naj se učenec nauči. Usposobiti ga je treba, da se sam navadi učiti, da zna snov izbirati in povezovati. Naša naloga je: pripraviti učitelje na tako delo, da bo vsaka učna ura povsem izrabljena, da ne bo nikakršnega zapravljanja časa, da se bo vsak učenec lahko razvijal glede na to, kakšne umske in praktične sposobnosti ima. (Medtem ko teoretske sposobnosti še dokaj pospešujemo, pa praktične zanemarjamo.)

Poglejte, kaj se dogaja v praksi: imamo en sam učni program, ki je za sedaj še močno usmerjen v spomin. Šola stori premalo za to, da bi pospeševala razvoj logičnega mišljenja pri bolj teoretično usmerjenih učencih, hkrati pa dovolj razvijala sposobnosti tistih, ki so izrazito praktično usmerjeni. Ob enotnem programu pa obojega hkrati v zadostni meri ne moremo. Posledica tega je, da pri nekaterih učencih zanemarjamo razvijanje teoretske nadarjenosti, druge pa silimo v teoretske konstrukcije, ki jih ne morejo obvladati, namesto da bi bolj razvijali njih praktično inteligenco. Tako mlad človek zasvoji izobraževanje, namesto da bi ga vživel. To še zaostri naš ekonomski problem — pomanjkanje strokovne delovne sile, ki jo moramo že sedaj „uvažati“.

— VSE TO SO LEPA NAČELA, TODA: KAKO JIH URESNIČITI?

„Tako da bomo imeli okvirne učne načrte, ki pa morajo

biti najprej med seboj usklajeni po predmetih in letnikih. Če jih na primer ne bomo uskladjali fiziki, kemiki in biologi, ne bomo mogli imeti niti uspešnega programiranega niti dobrega individualiziranega pouka.

Učni program mora biti široko okviren zato, da lahko učitelj v njem izbira. V okviru tega programa mora biti možnost za usmeritev pri obravnavi. Ali določene: učne enote morajo biti zasnovane v priročniku tako, da učitelj lahko sledi nadarjenosti učencev. Na tem temelju opredeli, v kakšni smeri, obsegu in zaporedju naj si za vsakega učne enote sledijo. V seriji se to razraža kot drevo. Drevo ne raste nikdar samo navpično navzgor — tako kot večkrat hoče naše šolstvo. Razraža se v širino in višino, v vse smeri — in vsaka veja ima svoj namen in svoj pomen. To bi morali upoštevati tudi pri sistemu šolstva ter načinu pouka v naši šoli.

Ni pa preprosto tak program sestaviti. Učitelj mora dobiti kombinacije za vse veje in tega, seveda, sam ne zmore. To je možno le, če ima na voljo vrsto različnih učnih ur za posamezne usmeritve in teme in iz tega izbira to, kar je za učenca primerno. Vse variante pa morajo imeti skupno minimalno osnovo. Tisto „več“ pa je lahko zelo različno — ob upoštevanju, da se oblikuje nekdo bolj v praktični in drugi bolj v teoretični smeri.“

— UČITELJ BO POTEM TAKEM KAR POŠTENO ZAPOŠLEN Z NOVIMI MOŽNOSTMI. KAKO MU BOSTE PRI TEM POMAGALI?

„Narediti bo treba take učne enote, take predloge za pouk, ki bodo omogočali izbor. Tudi učbeniki bodo morali biti drugačni, kot so sedaj. Odpraviti je treba miselnost, da se mora učenec na pamet naučiti vse, kar je v knjigi, nasprotno: važnejše je, da se zna znajti v njej. Zato naj bi imel učbenik določen sistem, navajal naj bi tudi na uporabo literature. Potrebnovali bomo laboratorijske zvezke, pa tudi priročnike za učence in učitelje. V angleških priročnikih za učitelje je na primer nadrobno razložena vsaka učna enota — na čem je podudarek, kako je treba voditi učence, ki so usmerjeni v eno ali drugo smer. Potem je tu še vrsta bogatih testov, ki so za vaje učencev koristni, učitelju pa lahko olajšajo spraševanje.“

— ALI NE BOSTA OB VSEH TEH NATANČNIH NAVODILIH OKRNJENI UČITELJEVA SVOBODA IN USTVARJALNOST?

„Te ugovore je večkrat slišati. Učitelj je povsem svoboden v dveh vidikih: pri usmerjanju učencev in pri presoji njihovega dela. Tudi pri zasnovi učne ure in pri izvajanju ima polno svobodo — seveda, če zna narediti bolje. Mislim, da so tudi taki učitelji — ti pa naj bi se čimprej vključili v naše skupinsko delo (v te skupine naj bi vključili tudi pedagoge, psihologe in sociologe). Večini pa bodo dobro zgrajene učne enote več kot dobrodošle!

Ne pozabimo pa tudi na vzgojno komponento, ki je odvisna zlasti od učitelja. S programi pa bo treba pokazati tudi idejne zasnovе, npr. zakonitosti naravoslovja, ki sodijo med izhodišča marksizma. Idejno skozi strokovni in znanstveni pristop torej. Ta pa je hkrati tudi najbolj prepričljiva.“

— IN KAKŠNO VLOGO BOSTA IMELA PRI TEM RAČUNALNIK IN FONOLABORATORIJ?

„S pomočjo računalnika bomo izvedli analizo stanja, predvsem rezultatov testov, ter programiranje posameznih učnih enot — zlasti primerjavo teh enot po posameznih področjih. Računalnik je nepopustljiv pri oceni napak (vsako izloči takoj) in celo tako „nevljuden“, da to tudi napiše (če je tak program seveda). Izloči slabo sestavljene teste in opredeli vse rezultate.

Druga oprema, tudi fonolaboratorij, bo rabila sestavi in preizkušanju učnih enot. Skozenj bodo potekali vsi programi, ki bodo temeljili na vidnih in slušnih predstavah. Na vrsti

je več interdisciplinarnih gramov. Za visoko šolstvo bomo na primer prav v laboratoriju srečali strokovnjake s področja naravoslovja, zikoslovci, saj je tehnični tak, da ga čisti jezikoslovci more prevajati. Najprej bomo naredili interdisciplinarni gram za tehnični in račniški jezik.

In še cena. Aparature poceni, pa tudi ne tako daleč kot bi kdo mislil. Kompi oprema centra bo stala kot majhna osnovna šola.

To so šele začetki. Za programirano delo je potrebna oprema. Ne pozabimo, da uveljavljamo delo dve, tri do leta. Poskusili bomo čim več, čudežev pa seveda ni goče delati. To je trdo delo, ne prenese „horuk meto“ površnosti. Prav površnost je treba preganjati. Za delo vzgojnoizobraževalnem ročju velja resnica: Če delo zase, pomnoži napako s faktorjem 1, če greš pri delu z mladino, pa je faktor tisoč.“

MARIJANA KUČIČ

### Vsem osnovnim šolam — podpisnicam samoupravnega sporazuma

POPRAVEK PREDLOGA ZA SPREMEMBO SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O MERILIH ZA DELITELJE DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV V OSNOVNIŠOLAH

Skupna komisija deležencev samoupravnega sporazuma vanja za osnovo šolstvo obvešča vse osnovne šole-podpisnice samoupravnega sporazuma, da je pri prepisovanju predloga za spremembo samoupravnega sporazuma, ki ga je skupna komisija poslala vsem osnovnim šolam, objavljen pa je tudi v 16. številki Prosvetnega delavca, prišlo do naslednjih tehničnih napak, za katero se opravičujemo:

Tekst pod 11. členom predloga za spremembo samoupravnega sporazuma spada na konec 9. člena tega predloga, do danj 11. člen pa ostane nespremenjen.

SKUPNA KOMISIJA UDELEŽENCEV SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMEVANJA ZA OSNOVNO ŠOLSTVO

### Pred sto leti

V tobačni tovarni v Ljubljani je bila pred sto leti ustanovljena šola za delavke, ki so bile še šoloobvezne. Zakon o šolstvu iz leta 1869 je namreč določal, da morajo za otroke, ki delajo v tovarnah ali večjih obrtnih delavnicah, in zato ne morejo hoditi v občinske šole, lastniki tovarn ali delavnic ustanoviti samostojne šole, bodisi vsak zase ali skupaj z drugimi gospodarji tovarn. V teh šolah je bilo tedensko najmanj 12 ur pouka, ure pa so morali kar najbolj enakomerno razdeliti na posamezne dni v tednu. Učne ure so smeli določiti med 7. in 18. uro, ne pa opoldne.

V tobačni tovarni so ustanovili šolo šele na drugi opomin oblasti. Z odlokom direktorja tobačne tovarne na Dunaju 7. 7.

1872 je bila dovoljena ustanovitev večerne šole za tobačne delavke, ki se je pričela skim letom 1872/73. Po bil tri šolska leta; prvo šolo obiskovalo 56 učencev, go leto 48, tretje pa 46.

Leta 1875 pa je „Laila Schulzeitung“ objavil, da v tobačni tovarni z letošnjim prenehalo in da je delovni prostorih z zelo primerno šolsko opremo. Vodstvo ne je s tem v zvezi tudi sklopa, da ne bo več zaposlovala obveznih delavk.

Šele leta 1885 je bil šolski kon dopolnjen s predpisano ne smejo zaposlovati otrok dovršenim 14. letom pri nem obrtnem delu in v obkjer se dela na tovarniški

TATJANA HODIČ

### Obvestilo

Naše dopisnike prosimo, da nam javijo nove številke svojih tekočih računov

Uprava Prosvetnega delavca

## POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

### Velika petica na praznem listu

Moje zadnje šolsko leto me je učila učiteljica, oblečena v črno in vedno žalostna. Bila mi je prava mati in njene dobrote so polnile moj izstradan želodec.

Vedela je za vsa pota, ki sem jih opravljala za partizane kar med poukom in z njenim dovoljenjem. V moji strgani aktovki so se večkrat znašli zavojčki cigaret ali še kaj večjega, kar je bilo treba prenesti čez blok na Viču.

Toda bila je tako zelo stroga! „Znanje je tvoje edino bogastvo!“ mi je rekla, kadar sem se ji postavila po robu.

Pred 1. novembrom smo dobili za domačo nalogo spis z naslo-

vom: Vseh mrtvih dan. Kaj naj vendar napišem, ko pa nimam še nikogar svojega na pokopališču?

Dolgo sem razmišljala in moje misli so se vračale k učiteljici. Tudi jaz, otrok, sem poznala njeno bolečino.

Napisala sem spis, ki mi je prinesel raztrgan zvezek in veliko petico na novem, praznem listu. Pisala sem: „Vseh mrtvih dan“. Zakaj najkrasim na pokopališču grobove, ki jih lahko obiščem vsak dan? Mlada sem še in imam otroško pamet. Jutri, na dan mrtvih, bom odšla v temne, svobodne gozdove, kjer so pokopana trupla naših ljudi. Odšla bi v Begunje, kjer ubijajo naše talce kot zveri, ki jih je treba iztrebiti, odšla bi na vsak košček domače zemlje, ki jo je oškropila kri naših ljudi.

Samo en cvet je letos na našem vrtu, rumena krizantema. To rožo bom položila na sosednjo njivo, kjer so pred mojimi otroškimi očmi pobili partizana, našega prijatelja. Na tisti mali košček zemlje, prepojen z njegovo krvjo, kjer smo otroci pokopali ostanke njegove razbite glave. Tam naj bo ta cvet — za vse! Vsakemu, bi bo šel mimo, bo govoril:

„Tu je kri borcev; ustavi se, prijatelj! Iz te zemlje, iz te krvi

dajem svojo moč. Srkam jo iz krikov nedolžnega človeka. Poslušaj me, razmisli o pravičnosti sveta ...“

Drugo jutro je bil učiteljičin obraz še bolj bled kot porjav. Črni kolobarji so obkrožali njene lepe oči, iz njih pa je padala, brezizrazna bolečina.

„Ž življenjem se igraš, otrok,“ je rekla, ki mi je ponudila zvezek. „Prehitro odrasčaš, punčka moja.“ Pogledala me je. Ta vojna tako strašna, da uničuje tudi nedolžne otroške duše. Zakaj si tako napisala, punčka moja?“

Po licih so se mi udrle solze in pred vsem razredom sem stisnila v naročje:

„Ker ste vedno tako žalostni ...“

Brez besed me je še bolj stisnila k sebi, potem pa mi dala zvezek. Na prvi strani je bila napisana čez ves list petica. mi je bil ta zvezek drag spomin. Eno samo željo imam: da enkrat stisnem roko, Koritzky Marija, nekdanja učiteljica naša. Toda ne vem, kje ste.

Nekdanja učenka

MINKA LAMPRET-KRIVOK

## Novatorja v naftalin

Znanost je v službi vratarjev, pravi generacija pred zaprtimi vrati! Trditve pa je laž! Danes so nam vsa vrata na strežaj odprta — da čimprej odšli in ne bi vnašali v praodnose novatorske zmede. Diki je končal strojno fakulteto z odliko. Podjetje KOVITON ga je prevzelo na pripravniško grbo. „Eno leto je kot v morju!“ je dejal personalni. „Eno leto bomo morali segati v tla za amortizacijo, da mu bomo lahko plačali njegovo „fušarje“, dejal komercialni. „Živa radost, delati eno leto z mladimi, polnim elana, idej in novih impulzov!“ Stopil je mednje — kunček — po prstih.

Čimprej je pometel z mašili. Dve mašili, čednih oblik, ki sta z kimimi pesniškimi očmi gledali v oči svojih šefov — manikirali tke, spodrecavali maksimni krila — je preprosto proglasil za zbita lepega spola. Šef oddelka ga je poklical k sebi. „Tovariš do, hrmhm, kako bi dejal — segli ste v zenico mojega očesa! deklet dviga v mojem kolektivu delovni elan. Res da nima nobene kvalifikacije, res, da imamo že pet tipkarič... toda če pride vsaka, črnska ali polinezijska delegacija... njen nasmeh, družabnost, intimno ozračje, ki ga vzpostavi... Marsikatero pogodbo že sklenili zaradi nje. Zato — prste k sebi!“

Diki se je nasrnil in kraknil: „Sodobna tehnologija ne dopušča razmerja med konvertibilnimi, konkurenčno sposobnimi podjetji določa znanstveni team strokovnjakov. Nizki nagoni, gola... prosim vas, kje je tu revolucija delovnih navad?“ Od čudenja ni šef dva dni zaprl ust.

Naslednja Dikijeva poteza so bili novinarji in TV. Nekaj izjav o preletih organizacijskih oblikah, o delni nelikvidnosti, o preteritvi proizvodnje na visokoogljikova jekla — in Diki je postal član omenjenega KOVITONA.

Direktor pa je bil maček. Na vseh zborih proizvajalcev je novim hvalil genialnost svojega novega inženirja. Na vseh simpozijih je poudarjal, kako je zapihal nov, znanstveni duh v njegovem podjetju — DIKI.

Kotem se je začelo usodno posiljevanje Dikijevih velikih idej za izdajo rabo. Direktor je poskrbel, da so mu naložili pet predavalskih funkcij, dve polpolitični, eno samoupravno in eno medobliško.

Diki je skakal po vsej Evropi. Razlagal tu, osvetljeval tam. Izpostavljali so ga, lakirali, mazili. Njegove ideje so tiskali v časopisih. Njegove ideje niso prišle več do sape v podjetju. Njegove ideje so ostale na papirju.

Komaj je prišel za pol ure v podjetje, začel s kakšno novatorsko govor, že je pridrvela vest, da je prišla delegacija z Ognjene zemlje, rada vedela, kako pri nas kalimo jeklo.

Diki se je učil govornišva, metafor, metonimij, dramatičnega govora, besedne in stavčne intonacije, velikega stavka, stavka s vejice, za velika navdušenja.

Kotamo za risalno desko ni nikoli več sedel. Samo nobenih golih nog ni nikoli več opazil. Njegove ideje so olesenele. Zdaj je znal izračunati preračunati govorne efekte. Na znanje s fakultete je prišel prah.

Čimprej sem ga srečal. „No Diki, ali si uvedel FXGRFV sistem v podjetje?“ „Da sem! Ves ta sistem leži razpršen po drobnih vseh mojih sodelavcih. Teh je okoli dva tisoč. Vse vlečem iz papirja!“

IVAN CIMERMAN

## Boljše vrednotenje dela

Čestni odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti in telesa izobraževalna skupnost najana sta pretekli teden dala sestanek, na katerem so obvestili o posvetu ravnateljev osnovnih šol in predsednikov osnovnih sindikalnih organizacij na teh šolah ljubljanske območja. Posveta, ki je pred nedavnim v Škofji, se je udeležilo več kot 40 članov iz šolskih kolektivov in predstavniki organizacij enote zavoda za šolstvo — najana.

Prvi namen posveta je bil skupen sporazum o vsebini pisma izvršnega biroja predsedstva ZKJ in njegovem pomenu za vzgojno izobraževalno področje, o predlogu sprememb in dopolnitve samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v osnovnih šolah o analizi 42-urnega delovnega tedna za osnovno šolo.

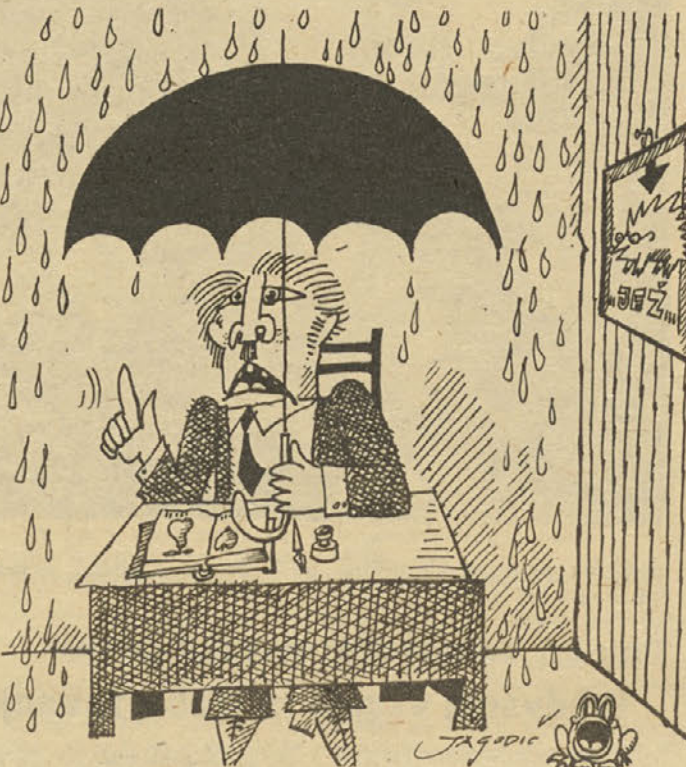
Udeleženci posveta so podprli predlog za spremembo samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov na osnovnih šolah. Podprli so tudi sistem 42-urnega delovnega tedna kot osnovno izhodišče na osnovni

o družbenopolitičnem in moralnem liku učitelja. Strinjali so se, da je treba hitreje razvijati samoupravljanje na šolah.

Govorili so še o kadrovski politiki, o zaposlovanju pedagoškega in vodstvenega kadra na šolah. Pripomnili so, da temeljni zakon o delovnih razmerjih skoraj onemogoča šoli, da bi prekinila delovno razmerje z ljudmi, ki ne ustrezajo. V šolskih aktivih in osnovnih organizacijah komunistov bo stekla akcija, kjer naj bi se dogovorili za načrt dela idejne družbene usmerjenosti.

Novi predlog sprememb in dopolnitev samoupravnega sporazuma za delitev dohodka in osebnih dohodkov ima po mnenju predlagateljev naslednje prednosti: boljše vrednotenje učiteljevega dela — število točk za učitelja s srednjo izobrazbo se poveča od 220 na 235, za učitelja z višjo izobrazbo od 250 na 275, z visoko izobrazbo pa od 313 na 315 točk. Povečali naj bi se tudi kalkulatinski dohodki za nekvalificirane in polkvalificirane delavce. Delo ravnateljev naj bi odselej tudi višje vrednotili. Strinjali so se, da ravnatelj ni poklic, temveč funkcija. Predlog samoupravnega sporazuma naj ne bi bil le usmeritev, temveč tudi obveza za financiranje.

Poudarili so tudi zahtevo, da je treba izdelati sistem napredovanja učiteljev. Delovna skupina (predstavniki vseh zainteresiranih institucij) pri republiški izobraževalni skupnosti tega žal ni mogla izdelati do 1. septembra, saj se je prvič sestala komaj 14. septembra (kot je razvidno iz gradiva pedagoškega inštituta). Osnutek za sistem napredovanja učiteljev pa je bil predložen na zvezi pedagoških društev 28. septembra. Samoupravni sporazum, ki je bil doslej v veljavi, določa 15 let kot zgornjo mejo napredovanja. Kot kaže, se učitelji s tem niso strinjali in se tudi danes ne. Vodi pri napredovanju učitelja naj bi bilo njegovo delo in



Nesmiselna primerjava

Recimo, da bi se nekoč v davnih časih začel podirati grad, da bi se v stražnem stolpu zamajala tla in da bi grajski gospodični padel s

## PRIHODNOST ŠOLSKIH SVETOVALNIH SLUŽB

V Predvoru pri Kranju so se 19. oktobra srečali šolski psihologi in pedagogi Slovenije. Srečanje aktiva je pripravil zavod za šolstvo SRS, vodil pa svetovalec pri zavodu Jože Trček.

Udeležili so se ga psihologi in pedagogi vseh slovenskih območij. Od vseh 45 psihologov in pedagogov jih je prišlo 37. Na srečanje so prišli tudi svetovalci in predstavniki pedagoškega inštituta.

Razpravljali so o podiplomskem študiju, smernicah razvoja šolskih svetovalnih služb in o programu dela aktiva. Po končanem delu so obiskali vzgojni dom v Predvoru.

Šolske svetovalne službe se zelo hitro razvijajo. Vse bolj očitno je, kako so potrebne prav v naših šolah. Razpisi povedo, koliko tovrstnih delavcev potrebujemo na Slovenskem. Žal pa je razpisanih mest še vedno več kot kandidatov. Videti je, da se končno vendarle uresničuje zahteva, da bi morala vsaka naša šola imeti psihologa, pedagoga in socialnega delavca. Šole, ki imajo manj učencev, naj bi imele skupno svetovalno službo.

Kaj dati mlademu človeku na pot, kako mu pomagati pri pridobivanju znanja, pri idejno-družbeni usmeritvi? Kako mu privzgojiti občutek odgovornosti do dela in aktivnega samoupravljanja? To so za sedaj naloge teh služb, ki pa jih bo tre-

ba še določene zakonsko opredeliti. „Nismo najvišje sodišče za prekrške, niti čudodelci. Ne želimo biti okras, pa tudi ne servis za izpolnjevanje kakršnihkoli zahtev,“ so menili udeleženci tega srečanja. Želijo pomagati šoli pri njenem delu s skupnimi pogovori z učitelji in individualnim delom z učenci, reševati težave, ki nastajajo pri delu z učenci v šoli in zunaj nje (osip, poklicno usmerjanje itn.). Radi bi bili bolj povezani predvsem z zavodom za zaposlovanje in poklicnimi svetovalnicami.

Pri svojem delu se srečujejo z mnogimi težavami. Primer: psihologi pošiljajo na republiški zavod za zaposlovanje liste, teste in podatke, od tam pa ne prejmejo povratne informacije. Zato ne morejo slediti otrokovemu razvoju, uvesti potrebne kartoteke na šoli in končno ne morejo vrednotiti svojega dela. Med težavami so omenili še časovno stisko v šoli. Predlagajo, da bi ure testiranja vnesli v urnik, da ne bi bilo nespornostimov z učitelji. Opozorili so tudi na to, da morajo biti seminarji bolj kakovostni in prilagojeni njihovi ravni.

O običnem zboru psihologov in delu komisije za podiplomski študij je poročal šolski psiholog Anton Resnik.

Šolsko psihologijo imajo drugod po svetu vključeno v študij psihologije. Pri nas pa smo prisiljeni dodajati ta študij v prakso. Udeleženci srečanja so iskali poti za podiplomsko izobraževanje. Razpravljali so o tem, kateri predmet oziroma vsebina je potrebna za specializacijo diplomanta in kakšen izpit, da bi lahko bolje opravljal svoje delo; kakšna naj bi bila pot in koliko časa naj bi delal pod vodstvom mentorja. Ugotovili so, da je treba pri načrtovanju tega izobraževanja upoštevati različno izobrazbo posameznikov. Pri vsebini dela naj bi bila upoštevana učna tehnologija in njena uporaba (programiran pouk, teorija učenja — praktično in vaje), poznavanje socialne psihologije, skupinska dinamika, metodologija, novi učni načrti in priloga „Življenje in delo v šoli.“

Splošnemu profilu (pedagog, psiholog, sociolog) naj bi dodali

stropa omet na baldahin. Recimo, da bi se to primerilo — saj se nikdar in nikoli ni — kaj bi v takem položaju ukrenil mili grof? Točno. Poslal bi korobač nad onega Štefca, ki je bil glavni priganjač na gradbišču, in nad tiste, ki so grad tako zanič zidali, da se še živ podira.

Tako bi bilo nekoč. Ampak ta „bi“ nas lahko zapelje v popolno zaslepljenost. Noben grad nikoli nobenemu grofu ni sam od sebe zgrmel na glavo.

Moramo se energično prestaviti v sodobnost, čim bliže gradnji naših superšol. Pa ti stoji takale šola pol leta in že se ji zmrdla pločevina na strehi. Dež pa veselo otrokom za vrat. Otroci pa navdušeni po marele! Ravnatelj pa na telefon. V komunalni pa nikogar doma. Za dežjem pa še veter. Deveta simfonija stekla. Šipe pa iz uvoza! Uvoz pa ustavljen. Ravnatelj diha v telefon še z zadnjimi zdihljaji. Kar se med uro fizike odloči omet na stropu, da bo demonstriral prosti pad. O tem, da je crnila centralna, pa sploh ne govorimo. Ravnatelj se zapodi v podjetje Hokus, tam pa mu pojasnijo, da je za njegovo šolo odgovoren Pokus. Ta pa uprizoni mirakel svete nedolžnosti.

Ljudje se začno nekaj usajati, kaj da se to pravi, iz njihovih žepov pobirati denar, potem pa ga razmetavati. Najhuje je pa poslušati strokovne sodbe laikov! Pokus je bil vendar na specializaciji in je ustvaril super gradnjo. Če je kaj narobe, so krivi pri Hokus, ker mu niso preskrbeli natančnih praktičnih podatkov, da bi jih mogel primerjati s svojo teorijo.

Dajte no, pa ta primerjava s starimi gradovi! Tisto masivno zidovje, tisti zopni smrad po večnosti! Eleganca, eleganca! Forma viva! Jaz tudi tako pravim, zato se mi smili tisti Štefuc iz 12. stoletja, ki bi bil lahko nemarno tepen samo zato, ker je prezgodaj živel.

+++

## Brez izkušenj ne gre

Šolske svetovalne službe se vedno nimajo statusa. Ker se bliža čas zakonjenja in hkrati zahteva po opredelitvi nazivov, je treba pripraviti program, smernice razvoja in končno kvalifikacijo svetovalnih služb. Edino na temelju izkušenj bo mogoče ugotoviti, kaj spada v ta poklic; zato so razpravljavci izoblikovali skupen dogovor: pedagoški inštitut bo do 15. novembra pripravil enoten vzorec-operativni list, po katerem naj bi vsak psiholog in pedagog na šoli vsak dan beležil opravljene naloge. Vsak teden naj bi napravil kratek povzetek svojega dela in ga posredoval pedagoškemu inštitutu. To naj bi bil nekak fotoposnetek delovnega mesta ali frekvenčna vsebina nalog. Vsak psiholog bo, neodvisno od operativnega lista, takoj pričel beležiti opravljene naloge. Za to da bi dobili celotno sliko, bo potrebno vse šolsko leto. Iz teh podatkov bo lahko izbrati besedilo za zakon

in opredeliti posamezne profile šolskih svetovalnih služb.

Razpravljali so tudi o nazivih in napredovanju. Soglasno so podprli predlog „diferenciacije učiteljev,“ ki ga je predložil pedagoški inštitut z dopolnilom, naj za svetovalne službe upošteva vzporednost nazivov: psiholog-pripravniki, psiholog-mentor, itn. Omenjeni predlog še ni v javni razpravi.

Pobuda društva psihologov za obravnavo vsebine tega posveta, bo gotovo spodbudila tudi pedagoge in socialne delavce k podobnemu delu. Razprave in posveti bodo nedvomno izoblikovali kakovostne predloge. Udeleženci so se dogovorili, da bodo poživili delo svojega aktiva ne glede na podiplomsko izobraževanje. Zaprošili bodo strokovnjake pedagoškega inštituta za sodelovanje. Predlagali bodo teme, ki naj bi jih posredovali strokovnjaki vsak mesec ali vsaka dva meseca po eno temo.

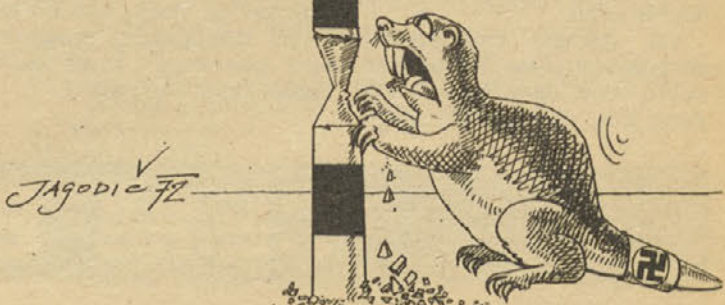
Nekaj takih tem so že predlagali: programiran pouk z nastopom, nova matematika in teme diplomskih nalog na univerzi.

Razprava o vseh problemih, ki se nanašajo na svetovalne službe, je komaj v začetku, nadaljevali pa jo bodo na prihodnjih srečanjih.

TEA DOMINKO

## KOROŠKA

RAZŠIRJAJTE  
SVOJ LIST!



# ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

## Dovolj smo bogati

Dovolj smo bogati, ali če hočete, naša družba ni toliko siromašna, da ne bi zmogla zagotoviti brezplačnih učbenikov za vse učence osnovnih šol. Kljub temu ugotavljamo, da smo na tem področju storili le majhen korak naprej. Že pred desetimi leti smo namreč sprejeli ta predlog kot družbeni sklep, ki pa ga, žal, vse do danes nismo mogli uresničiti. Že dobrih sedem let pa je tega, ko je takratni sekretariat za prosveto in kulturo SR Slovenije izračunal, da bi knjige za vse učence stale okrog štiri milijone din. Danes bi bilo sicer treba za učbenike odšteti kar šestkrat več. Vendar, kot zatrjuje nekateri, denar tokrat ne bo ovira. Sicer je več virov sredstev za nakup učbenikov, in upajmo, da gre tokrat zares. Za brezplačne učbenike v osnovnih šolah se bodo zavzemali celo slovenski sindikati na bližnjem kongresu

zveze sindikatov Slovenije. V prihodnjih štirih letih naj bi se torej uresničile zamisli o brezplačnem šolanju osnovnošolcev, če ...

Če ne bo tudi tokrat, tako kot pred desetimi leti prevladalo mnenje, čes da učbeniki staršem ne pomenijo posebno velikih stroškov v primerjavi z drugimi zahtevami in potrebami. To je sicer res, res pa je tudi, da oprema šolarja ni ravno poceni, da zvezki in ostali pribor ter stroški za izlete, šolske malice itd. kar precej bremenijo družinski proračun, posebno še v tistih družinah z več šolarji. Zato so brezplačni učbeniki, katerim se pridružuje zamisel o brezplačni šolski malici, izletih, tisku itd., ki jo v svojem gradivu tudi zagovarjajo predstavniki sindikata, prvi in nadvse pomemben korak k uresnitvi zamisli brezplačnega šolanja osnovnošolcev.

## Večji, vendar še premajhni

V vzgojno-varstvenem zavodu Anton Medved v Kamniku je že dalj časa primanjkovalo prostora.

„Kdo ve kolikokrat,“ pripoveduje upravnik vrtca SAVICA LANC, „so starši zaman potrkali na vrata našega zavoda. Trkali so na vrata, trkali na našo uvidevnost, da bi sprejeli otroke, ki so jih dan za dnem zaupali stenam in ključu svojih stanovanj. Nekaj smo morali storiti, to smo vedeli že dolgo, vendar: skoraj nikoli se ni nabralo toliko denarja, da bi si upali začeti graditi velik vzgojno-varstveni zavod, ki bi tudi v naslednjih letih sprejel najmlajše Kamničane v vzgojo in var-

stvo. Sedanji vzgojno-varstveni zavod smo sicer razširili. Novih prostorov smo veselili vsi: otroci, vzgojitelji in starši. Ne smemo namreč pozabiti, da je večina kamniških žena zaposlenih v industriji, zato je povpraševanje po organiziranem otroškem varstvu tu v Kamniku toliko večje.“

Tudi okolica vrtca dobiva svoj videz. Svoj pravi obraz bo imela spomladi, ko bo sonce obudilo travo in brstje grmičevja in dreves, zasajenih okoli vrtca. Šele takrat se bodo, pravi upraviteljica, otroci, vrtec in njena okolica „zlili“ v nerazdružljivo celoto.

T. URBAS



„Ne vem, če je res tako, kot pripoveduješ. Veš, nekaj pa me res skrbi ...“

Lenart

## Denar za 611 otrok

Kot pomoč po elementarni nesreči je republika namenila 350.000 din prizadetim otrokom v lenartski občini. Ves denar je sicer prejela temeljna izobraževalna skupnost, ta pa ga je na podlagi seznamov, ki so jih napravili krajevni uradi, razdelila šolan. Posamezne šole so razdelile denar 611 otrokom, ki ga bodo porabili za nakup učbenikov, plačevanje malic in za številne učne pripomočke.

Na zadnji seji obeh zborov občinske skupščine pa so od-

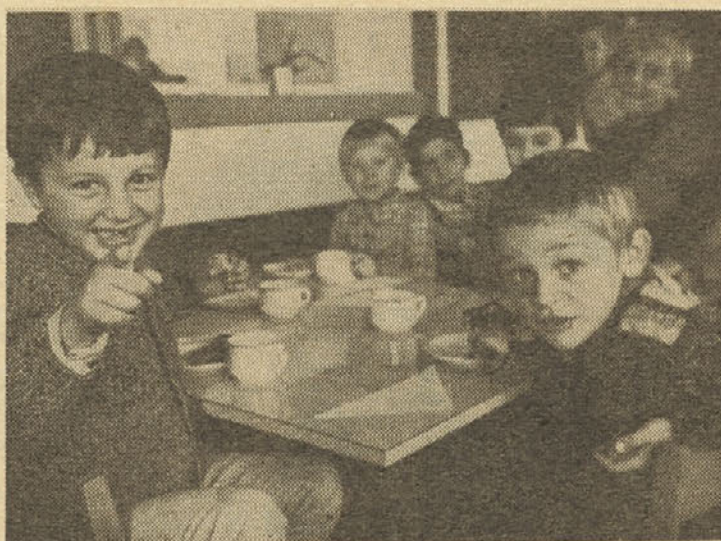
borniki med drugim obravnavali tudi družbeni dogovor o stipendiranju in kreditiranju učencev, študentov in dijakov v občini. Odborniki so sicer sprejeli družbeni dogovor, vendar so predlagali, naj bi ga čimprej podpisale tudi ostale družbenopolitične in delovne organizacije v občini. Denar, ki bi se zbiral v občinskem skladu za stipendiranje, bodo namenili predvsem nadarjenim in socialno ogroženim učencem in študentom, ki sicer ne bi imeli možnosti za nadaljnje šolanje.

## Za varnejši prevoz učencev

Učenci iz oddaljenih krajev, med njimi jih je največ iz Tuhinjske doline, se vsak dan vozijo z avtobusi v šolo in domov. Taka je pač sedanja organizacija mreže osnovnih šol na območju temeljne izobraževalne skupnosti Kamnik in prevozi otrok v šolo so nujni.

Pri temeljni izobraževalni skupnosti v Kamniku namreč dobro vedo, da v lanskem šolskem letu niso povsem mogli

zagotoviti vozačem primerne prevoza. Včasih se je v avtobusu vozilo tudi do sto otrok. Prevoz je bil sicer poceni, vendar nihče ne bi našel opravičila za nesrečo, ki bi se zgodila zaradi prenatrpanega avtobusa. Primernejši, predvsem pa varnejši prevoz otrok, sodi pri temeljni izobraževalni skupnosti med tiste sklepe, ki jih bodo skušali čimprej uresničiti.



„Poglejte, pogledajte! Če mislite, da boste videli ptička, se motite. Jaz že vem kaj bo!“

## Temeljna izobraževalna skupnost Kamnik Predvsem vzgoja in izobraževanje

Na območju temeljne izobraževalne skupnosti Kamnik, ki zajema hkrati tudi območje občine, je dejavnost osnovnih šol organizirana v štirih centralnih osnovnih šolah, vzgojnovarstvena dejavnost pa v dveh zavodih. Za razvijanje glasbene kulture mladih skrbi glasbena šola. Uspešno dela tudi delavska univerza.

V zadnjih osmih letih je bilo zgrajenih v kamniški občini kar pet novih šol, s čimer so se delovne razmere učiteljev v marsičem izboljšale. Za vse to pa je bilo treba kar precej denarja. Seveda se je s tem izpopolnila tudi organizacija samega dela, ki že daje zadovoljive uspehe.

Le nekaj manj kot 3000 učencev je vpisanih v štirih centralnih in dvanajstih podružničnih šolah, ki sodijo h kamniški temeljni izobraževalni skupnosti; med njimi je najštevilnejša osnovna šola Fran Albreht s približno 1200 učenci.

Vzgojno-varstveni zavod v Kamniku, s svojimi oddelki na Zapricah in Duplici, je v veliko pomoč staršem pri vzgoji in varstvu njihovih otrok; prav tako pomemben je tudi dijaški dom, v katerem bivajo dijaki srednjih, poklicnih in osnovnih šol.

Delo glasbene šole ocenjujejo vsako leto kot pomemben dejavnik pri razvijanju glasbene kulture mladih, saj je šola organizirana tako, da razvija vse vrste dejavnosti na širokem glasbenem področju.

Delavske univerze bodo morale tudi v prihodnje opravljati še velike in zahtevne naloge v usposabljanju delovnih ljudi na delovnih mestih v gospodarstvu

## Skrb, ki veliko pomeni

Že nekaj let, ugotavljajo v Kamniku, razpravljajo o socialnih razmerah učencev: ustrezne službe na občini, šole in drugi. Vsak po svoje rešujejo nastale težave, kajti razpravam o socialnih razmerah otrok so se največkrat pridružile še razprave o problemih okolja, v katerem žive šoloobvezni otroci. Res je, da je bilo na področju socialnega varstva otrok opravljeno dokaj zahtevno delo. Pokazalo pa se je, da bi socialno službo potrebovala vsaka šola. Le tako bi namreč lahko uspešno odstranjevali socialne težave posameznih učencev na šoli.

Socialno službo na eni šoli v Kamniku sicer že imajo. Delo te službe je zares uspešno, zato so v Kamniku že razmišljali in tudi sprejeli sklep, da bodo to službo postopoma organizirali tudi v ostalih šolah. Naloga temeljne izobraževalne skupnosti pa je, da bo poskrbela za potreben denar.

in družbenih službah. Posebno velike in zahtevne naloge čakajo delavske univerze pri razvijanju splošne kulture prebivalstva in na področju idejnopoličnega usposabljanja ljudi.

Seveda pa bo za vso to dejavnost potrebno veliko denarja. Samo z obljubami namreč pri vzgoji in izobraževanju ni mogoče storiti ničesar. Tudi v Kamniku! Kljub velikim težavam pa so z velikim prizadevanjem naredili precej.

## Varstvo in dodatna pomoč

Iz Motnika in Špitaliča se vozi z avtobusom v šolo na Vransko okrog 60 otrok. Avtobus pripelje otroke zjutraj na Vransko več kot uro pred začetkom pouka. Učenci iz Tuhinja, ki obiskujejo osnovno šolo Tomo Brejc v Kamniku, pa morajo po končanem pouku prav toliko ali pa še dalj časa čakati na odhod avtobusa v Tuhinjsko dolino. Zato so učiteljski zbori poskrbeli za vzgojitelje, ki skrbijo v tem času za varstvo in dodatno pomoč vozačev. To pa pomeni spet nove stroške. Glede na pomembnost varstva in dodatne pomoči vozačem je temeljna izobraževalna skupnost tudi finančno podprla prizadevanja učiteljskega zbora in posameznikov.

## Skoraj štiri milijone za vrtce

Na prostoru nekdanje vrtnarije v Kopru so pred dnevi, v skladu s programom urejanja otroškega varstva v občini, začeli graditi nov vzgojno-varstveni zavod. V njem bo prostora za 240 otrok. Predvidevajo, da bo vrtce zgrajen prihodnje leto sredi avgusta. Dela pri gradnji vrtca je prevzelo SGP iz Ajdovščine. Skupaj z obrtniškim deli bo novi vzgojno-varstveni zavod po sedanjih izračunih stal okoli 3,6 milijona din. Denar so dobili iz sredstev občinskega sklada za otroško varstvo ter v obliki kreditov republiške skupnosti za otroško varstvo in koprskih kreditne banke.

## Postojna

## V spomin najmlajšemu partizanskemu učitelju

Letošnji dan pionirjev, 29. september, so postojnski pionirji proslavili nadvse svečano. Ob 20-letnici zveze prijateljev mladine in 30-letnici pionirske organizacije so odprli razstavo, ki prikazuje delo pionirskih organizacij, pri Bolku pa odkrili spominsko ploščo najmlajšemu partizanskemu učitelju na Primorskem Jožetu Turku. Spominu tega učitelja, ki je padel l. 1944, se je ob odkritju spominske plošče poklonilo več kot 30 nekdanjih ilegalcev učiteljev, ki so v najtežjih časih vzgajali v slovenskem duhu najmlajši rod na Postojnskem.

## MORDA ŠE NISTE VEDELI ...

- da se osebni dohodki pedagoških delavcev obračunavajo kot to določajo posebna osnovna šola na Homcu;
- da se število učencev in oddelkov na tej šoli iz leta v leto povečuje;
- da je pouk organiziran v več izmenah;
- da nameravajo še letos zagotoviti v Kamniku prostoro moten pouk v posebni osnovni šoli;
- da je temeljna izobraževalna skupnost v Kamniku letošnje menila precej več denarja za izobraževanje prosvetnih delavcev;
- da se je temeljna izobraževalna skupnost odločila pravi stipendirati študij matematike in tudi izredni študij učiteljev nimajo ustrezne strokovne izobrazbe;
- da se osebni dohodki pedagoških delavcev obračunavajo kot to določajo sklenjeni samoupravni sporazumi;
- da temeljna izobraževalna skupnost priznava posebne datek pedagoškim delavcem, ki delajo v oddaljenejših krajih čine;
- da bodo pedagoški delavci na osnovi tega določila pr. Tunjicah 106 točk dodatka, pedagoški delavci v Motniku, liču, Gozdu, Zg. Tuhinju in na Selih 238 točk, in pedagoški na Vranji peči 1320 točk dodatka na leto;
- da prejemajo vodilni delavci tudi dodatke za delovno ravnatelj, pomočnika ravnatelja in vodij podružničnih šol;
- da znaša letno število točk za ravnatelje s srednjo izobrazbo 2700 točk, z višjo izobrazbo 3000 točk in z visoko izobrazbo točk;
- da znaša vrednost točke za letošnje leto 874 din, kar je skladu s sprejetimi družbenimi dogovori.

## Breme enakomerno porazdeliti

„Zavedamo se težkega ekonomskega in družbenopolitičnega položaja v tem letu. Zato smo prepričani, da bomo mogli izpolnjevati svoje obveznosti le glede na stvarne družbene možnosti. Tudi v tem težkem položaju je nujno odpraviti različno tretiranje gospodarskih, političnih in drugih dejavnosti v Sloveniji, dokaj zapostavljeno. Take ugotovitve priznavajo danes tudi v vseh družbenopolitičnih institucijah, zato nam tokrat ne gre predvsem za izenačenje in pogojev in ne le za povečanje sredstev na področju izobraževanja in vzgoje. Če bo potrebno, da v procesu stabilizacije ekonomskih odnosov prispevamo svoj delež, je prav, da bomo breme tega enakomerno porazdelili na nosilce vseh družbenopolitičnih in gospodarskih dejavnosti. V naši občini je bilo preteklosti narejeno veliko pozitivnega glede vrednotenja vsakega dela. Zato bo nujno tudi v prihodnje storiti vse, da bomo še naprej izboljševali to področje družbene dejavnosti!“

(Iz uvodnega dela Programa financiranja izobraževalne in vzgojne dejavnosti za letošnje leto v občini Kamnik)

## Ljubljana

## Vrtec za pet milijonov

Pred dnevi so v Ljubljani odprli za območje Krim-Rudni vzgojnovarstveni zavod za 126 predšolskih otrok in 24 doje. Vrtec je montažnega tipa „Marles“. Celotna investicija, razširjena kuhinja, ki bo s hrano oskrbovala še en vrtec in otrošolskega varstva, je bila pet milijonov dinarjev.

## Ribnica na Dolenjskem

## Dražji prevozi

Izvršni odbor temeljne izobraževalne skupnosti v Ribnici na Dolenjskem je na zadnji seji med drugim razpravljal tudi o financiranju poslovanja. Poleg tega, da v B programu že primanjkuje denarja za plačevanje te dejavnosti, so na seji razpravljali še o predlogu SAP iz Ljub-

ljane, ki zahteva kar 13.0 na mesec več za prevoze jev. Na seji so tudi sklenili, da bodo v prihodnje posvetili jo skrb otrokom zdomenije bodo v šoli organizirali daljšano bivanje. O tem so že obvestili svet za šolstvo občinski skupščini.

## Lendava

## Igrišče v dar

Ljubljansko poslovno združenje „Pristan“ se je odločilo, za pomoč poplavljenim območjem poleg otroškega vrtca v L zastonj uredilo otroško igrišče, vredno 50.000 din.

## LITJA: NOVA ŠOLA

V učilnice nove podružnične šole v Gradišču se je že preselilo 43 šolarjev. Poleg dveh sodobnih in svetlih učilnic ima šola še šolsko kuhinjo, prostor za tehnični pouk, v katerem se bodo na sejah lahko sestajali tudi domačini, soba, namenjena gasilcem, pa bo rabila tudi za dejavnost civilne zaščite.

## Javorje nad Črno na Koroški Nova šola za prihodnje leto

Priprave za novo šolo v vorju nad Črno na Koroški že skoraj končane. Šola imela sicer samo eno večjino, ki jo bodo lahko posredni pomicnimi vrati, kuhinjo, stanovanje. Šola na Javorju naj bi jo obiskovalo 36 otrok, bo zgrajena do srede leta prihodnje leto in bo okrog 900.000 din. Predstojnik temeljne izobraževalne skupnosti na Ravnah na Koroški Boris Fedelin pravi, da je zagotovljen iz letošnjih virov, s krediti pa bo pomagala tudi republiška izobraževalna skupnost.

## NOVA VZGOJNA ODDAJA RADIJSKE ŠOLE

pozitivna motivacijska sredstva, ohraniti pa pravo mero do-

NANIKA: Narisala mi jo je Jana.

dekletu. Razložil ji je, da bi potrebovali za novo številko časopisa:

neka dopisov, predvsem bi želeli majhno razmišljanje ob katerikoli knjigi, ki jo je kdo izmed dopisnikov prebral. Zvedel je, da Nanika veliko bere, to so mu povedali njeni sošolci. Mogoče bi se le odzvala vabilu uredništva s sodelovanjem in bi napisala omenjeno razmišljanje. Dopis naj pošlje po pošti.

**NANIKA:** Kaj pa sošolci vedo o meni? Kaj sploh kdo ve, kaj berem, kaj razmišljam? Čudno. Dobila sem čisto pravo uradno pismo.

**MAMA:** Nanika, kakšno pismo je prišlo?

**NANIKA:** Iz uredništva mladinskega časopisa.

**MAMA:** Bi radi povečali število naročnikov?

**NANIKA:** Število naročnikov?

**MAMA:** Oh, nesrečnica moja, spet me ne poslušaj. Saj sploh ne veš, kaj sem te vprašala.

**NANIKA:** Ja, mama.

**(GLAS SE ODDALJUJE)** Ja, mama... ja, mama...

**GLASBA**

**NANIKA:** Kako je to čudno. Kako je rekel? Takoj me je zagledal, ker sedim sama v zadnji klopi. Zakaj ne bi smela sedeti sama v zadnji klopi? Tako nisem nikomur napoti. In rekel je, da mu je žal. Ker nisem hotela sodelovati.

Ja, nisem hotela in zdaj tudi nečem. Bo spet rekel, da mu je žal? Ampak to pismo je čisto uradno. Kaj zato. Vsakdo dobi pač kdaj tudi uradno pismo. Še jaz sem ga dobila. Pismo lahko položim na mizo in ga tam pustim, lahko ga založim med knjige, lahko ga dam na polico in sploh pozabim nanj. Pozabim... kako že piše? Razmišljanje ob katerikoli knjigi...

Kdove kako nerodno je tole moje razmišljanje? Mogoče je celo smešno. Tudi šolske in domače naloge ne napišem kot mislim zares. Kar enostavno ponovim to, kar nam tovarišica pove. Mogoče bom vseeno morala nekaj storiti, mogoče bom vseeno morala na pismo odgovoriti. Dobila sem uradno pismo kakor odraslo dekle. Sem res že zrasla? V petem razredu sem. Nocoj še zaspati ne bom mogla.

**Razmišljanje ob neki knjigi...**

**NAPOVEDOVALEC:** Nanika tisto noč res dolgo ni mogla zaspati. Ko se je z nenavadnim dogodkom, da je dobila uradno pismo, končno sprijaznila, se je počasi tudi sprijaznila s mislijo, da bo razmišljanje ob neki knjigi napisala.

**NANIKA:** Napisala bom tako, kot mislim, enostavno, nerodno, smešno, saj je vseeno. Odgovorila bom novinarju Petru, ker je prijazen. Tiskati tega tako ne bo mogel, ker bom pisala misli ob knjigi za majhne otroke. Tako, Nanika zdaj pa zaspi.

**NAPOVEDOVALEC:** Vsa utrujena je zaspala, a še predno se je kdo v hiši zbudil, je že sedela za mizo in pisala:

Rada berem knjige, ker takrat prav nič ne mislim na to, da sem nerodna in počasna. Včasih preberem kakšno knjigo večkrat. Tako sem že večkrat prebrala zbirko pesmi za majhne otroke Kam pa teče voda. V tej knjigi je veliko lepih, prijaznih in priskrbih pesmi in vsako bi lahko narisala, tako so jasne.

Najrajši se ustavim ob pesmici Kam pa teče voda? Potem si povnavljam: Kam pa teče voda? Kam pa teče voda, ta bistra vodica? In mislim še naprej — po svoje: Kam pa tečejo moje misli? Kam pa tečejo tvoje misli, mama, da mojih ne slišiš? Kam pa tečeš, sestra moja, Jana, da te ne morem dohiteti. Kam pa hitite sošolci in sošolke moje, da sem vedno zadnja? Kam pa molčiš, oče moj, da sem tiho sama? Kam pa teče voda?

Tako bi lahko spraševala še naprej in naprej, zato imam to knjigo rada.

**NAPOVEDOVALEC:** Tako se je tole zgodilo, tako se je vse to obrnilo. V novi številki mladinskega časopisa je bilo Nanikino razmišljanje natisnjeno na prvi strani. Nanika si ni upala časopisa pogledati, prej je previdno vprašala:

**NANIKA:** Sem imela veliko napak?

**PRIPovedOVALEC:** Tako je prišel za Naniko čas, ko je spoznala, da ji ni treba biti vedno zadnja in da za to lahko sama kaj stori. Svet je postal prijazen, pa se je Nanika odzvala na povabilo sošolcev in sedla v tretjo klop.

**DEKLICA:** Mi boš pomagala napisati domačo nalogo?

**NANIKA:** Rada, če bom znala.

**SREDNJA STOPNJA**  
31. okt. ob 9.05 — I. program

**SLOVENSKI JEZIK IN LITERATURA**

**„ŠKRJANČKI, POLJE, CVET TO BIL JE NAŠ POET...“**

Avtor: France Vurnik

„Škrjančki, polje, cvet, to bil je naš poet...“

Vsem, ki smo si kaj zapomnili iz šole, gotovo še vedno zvenita v ušesih Zupančičeva verz, ki smo si jo izbrali za naslov namenske oddaje — šolske ure za dan mrtvih. Verz sta iz cikla pesmi Manom Josipa Murna Aleksandrova, posvečenih spominu mladostnega prijatelja in pesniškega tovariša.

Ker bo oddaja namenska, je treba upoštevati tamo, ki ne bo lahka za poslušalce, vendar bo tako komponirana, da bo bodi otroci razumeli. Njena tema bo, v razumiljavi povezanosti z datumom — 1. novembrom — življenje in smrt, ali natančneje — smrt kot sestavni del življenja, kakor je to ujet v literaturi, v vidnih znamenjih, spomenikih in njihovih napisih. Tako bi misel te oddaje lahko povezali z napisom na nagrobniku pesnika Iga Grudna na ljubljanskih Zalah, ki se glasi:

Vse umre, snovati nič ne jenja, v smrti kal je novega življenja.

Da bi to misel ilustrirali s pesniškimi in pripovednimi primeri, smo seveda segli v slovensko klasično literaturo, najprej k Prešernu, ki je v pesmih, posvečenih spominu prijateljev Smoleta in Čopa nenadkriljiv v izrazu prijateljskega in elegičnega čustvovanja. Nekaj podobnega se je ponovilo v primeru Zupančič-Murna, omenjenem v začetku tega zapisa. Uporabljeno bo nadalje gradivo iz pisma na smrt obsojenih, v katerih je izraženo obilo vere v življenje. Vmes bosta dva odlomka iz Čankarjeve proze, ki pripoveduje o smrti matere in otroka v zelo živem, neposrednem in elegičnem tonu. Za okvir oddaje, pa kot rečeno — grobni napisi, med katerimi bo upoštevan tudi Zupančičev na grobnici narodnih herojev v Ljubljani. Ker je oddaja na sporedu zadnji dan pred praznikom in se pogovori sudejo okrog cvetja in grobov, najbrž ne bo za poslušanje potrebna posebna priprava, pač pa bo po oddaji razgovor o povezanosti življenja in smrti potreben, da ne bo smisel tega praznika ostal samo pri prinašanju cvetja na grobove.

**VIŠJA STOPNJA**  
31. okt. ob 14.00 — II. program  
2. nov. ob 9.05 — I. program

**BIOLOGIJA**

**RAZNOVRSTNOST BIOLOGIJE**

Avtor: dr. Boris Sket

V lanskem šolskem letu smo celotni ciklus oddaj iz biologije posvetili razvojnemu nauku; ciklus o njem smo pravzaprav sklenili že s prvima dvema oddajama v letošnjem letu. Prav zato je prva oddaja, ki sledi ciklusu o razvojnem nauku posvečena raznovrstnosti biologije — znanosti o življenju, ki je silarazvejana.

Uvodni del oddaje govori o biologiji v preteklosti: bila je vedno toliko preprosta, kolikor so bile preproste predstave ljudi, predvsem seveda znanstvenikov, o naravi življenja. Bolj ko so znanstveniki prodirali v globine skrivnosti življenja, bolj je bilo razvejano drevo te znanosti in bolj vsakebi so bile njene panoge glede predmeta raziskovanja in tudi glede metod raziskovanja. Tako sta se v času renesanse najprej „osamosvojili“ anatomija in fiziologija, z razvojem mikroskopa se začne razvoj citologije in mikrobiologije itn., vse do najnovejših panog, kakršne so tehnična biologija, biomehanika, citokemija, molekularna biologija in druge.

To širjenje in razvejavanje pa je seveda samo en del procesa in tako rekoč izraz nemoči, da bi življenje razlagali preprosto, kakor so si ga razlagali v preteklosti; druga stran je seveda enotnost vprašanja o naravi življenja in seveda prizadevanje človeka, da bi znanje in spoznanja vseh teh mnogoterih ved združil za to, da bi mu služilo.

Oddaja ima predvsem namen poglobiti zanimanje za biologijo.

**NIŽJA STOPNJA**

3. nov. ob 9.05 — I. program  
3. nov. ob 14.00 — II. program

**GLASBA**

**USPAVANKA**

Avtor: Marija Kosi

Ta radijska šola bo imela dva namena: prikazati, kako se učimo nove pesmi in kako v prvem razredu poslušamo glasbo.

Tokrat bo nova pesem Zazibalka Pavla Kalana (Pionirski dom: šolsko leto v pesmi, Ljubljana 1969, str. 125). Učencem jo bomo predstavili

brez besedila, torej kot uganko. Ugotovili bodo, da gre za uspavanko. Nato se je bomo naučili z igro odmeva po dvotaktih, štiraktih in končno v celoti. Ko jo bomo že znali, se bo petju pridružil še gibanje: predstavljali si bomo, da nam v naročju počiva punčka, ki jo bomo zadržali. Nato bomo pesem še oblikovali, se pomenili o njeni interpretaciji in jo nazadnje kar se da lepo zapeli s klavirsko spremljavo.

V drugem delu radijske šole pa bomo poslušali glasbo, in sicer „pesem, ki je še pretežka za petje“ in „govorjeno pesem z ustreznim scenjsko glasbo“ (vzorec za časovno razporeditev učne snovi, Zavod za solstvo, Ljubljana 1970, str. 47). Najprej bomo slišali pesem Taščica mavčica Janeza Bitenca (plošča Uspavanka in nagajivke, Gallus, Mladinska knjiga in pesmarica Uspavanka in nagajivke, Mladinska knjiga 1966). Ugotovili bomo, da je tudi to uspavanka, razložili njeno besedilo in se pogovorili o njeni izvedbi. Ker uspavanke zelo radi poslušamo, bomo prislusnili še Zupančičevi Ciciban je zaspan z glasbo Marjana Kozine (plošča Možiček Kopitljaček, Gallus, Mladinska knjiga). Ta uspavanka je za nas nekaj čisto posebnega, saj ni peta, ampak govorna. Ima pa bogato instrumentalno spremljavo. Ker besedila nismo dobro razumeli, ga bomo poslušali enkrat brez spremljave in si ga razložili. Za konec pa bomo izbrali najlepšo današnjo uspavanko in ji še enkrat prislusnili.

Radijska šolska ura USPAVANKA je namenjena učencem 1. razreda.

**SREDNJA STOPNJA**

7. nov. ob 9.05 — I. program  
8. nov. ob 14.00 — II. program

**GLASBA**

**LJUDSKA PESEM V SIMFONIČNI PESNITVI**

Avtor oddaje: Mirjana Turel

Oddajo uvede ljudska pesem Čuk se je oženil, ki jo poznajo vsi otroci. Zapojo jo najprej v duru in molu, potem pa ji spremenijo še melodijo in ritem. Ko jim ostane ta sprememljena melodija v ušesu, preide avtorica oddaje k poslušanju Smetanove Vltave in jih posebej opozori na motiv naše ljudske pesmi.

Oddaja lahko dopolni obravnavo ljudske pesmi s tem, kako so tudi naši skladatelji v svoji simfonični in operna dela uvajali motive ljudske ustvarjalnosti.

**VIŠJA STOPNJA:**

7. nov. ob 14.00 — II. program  
9. nov. ob 9.05 — I. program

**ŽIVLJENJE ZVEZD**

Sonce je ena od normalnih zvezd in na tisoče zvezd, ki jih vidimo v jasni noči so sonca. Vse izsevajo energijo. Energija pa izvira od zbiranja atomov v sredini zvezde in astronomi vedo, da je ključ do vprašanja vodik. Vodik je najlažji plin in sonce ga ima v velikih množinah. Okoli središča, kjer je temperatura 12 do 15 milijard, stoji Celzija, se vedejo vodiki atomi dokaj nenavadno. Zdrzujejo se v atome težjega plina, helija. Pri nastanku helijevega atoma iz vodika se sprosti nekaj energije. Ta energija vzdržuje svetilnost sonca.

Prej so mislili, da je začela zvezda svoje življenje kot rdeča velikanca, da se je nato spremenila v manjšo, toda svetlejšo belo zvezdo, se krčila dalje in postala rdeča pritlikavka, nazadnje pa docela izgubila svetilnost in toplotu. Danes so to preprosto domnevo ovrgli, veliko je namreč vprašanje, ki jih astronomi še niso rešili.

Zvezda začneja svoje življenje verjetno s kondenzacijo prahu in plina, ki sta raztresena po prostoru. V začetku je ta gnota, ki ne oddaja nobene energije, toda zaradi težnosti se masa zgoščuje, dokler ne postane temperatura v njenem središčnem delu dovolj visoka, da sproži zbiranje vodikovih atomov. Ko se tako prične izsevanje, lahko rečemo, da je nebesno telo postalo prava „zvezda“. V zadnjem času so astronomi odkrili, da moremo slediti razvoju zvezd v ogromnem prašnem in plinskem oblaku Orionu, ki ga poznamo kot Velika meglica.

Tudi sonce je v taki fazi, vendar se ne ohlaja, da bi postalo rdeča pritlikavka, kakor so prej mislili. Stara se in izkorišča svoj vodik, pri tem pa njegov sijaj narašča. V daljni prihodnosti — morda v 10 milijardah let — bo postalo tako veliko in svetlo, da utegne uničiti vse življenje na Zemlji.

Življenjska pot zvezd mora biti podobna življenjski poti Sonca, vendar obstajajo razlike v nadrobnostih. Domnevajo, da bo sonce nekoč porabilo vso zalogo vodika, se skrčilo in postalo gosta, zelo majhna in zelo vroča zvezda, kakršne poznamo kot bele pritlikavke. Vendar naše domneve niso vedno točne. Morda se po vsej možnosti, ko pravimo, da bo Sonce končalo svojo pot kot bela pritlikavka. Nekaj pa je gotovo: prišel bo čas, ko bo Sonce umrlo. Nobena zvezda ne more biti večna.

**NIŽJA STOPNJA**

10. nov. ob 9.05 — I. program  
10. nov. ob 14.00 — II. program

**SLOVENSKI JEZIK**

**PREDLOGI k-h, s-z**

Avtor: Janko Svetina

Prva oddaja iz slovenskega jezika za radijsko šolo za nižjo stopnjo je v letošnjem šolskem letu namenjena 2. razredu osemletk.

Predlogi so skupaj s prislovi, medmeti in vezniki najbrž najbolj skrivnostni del našega besednega zbiranja. Dostikrat ne vemo, kaj bi z njimi in kako bi jih razložili. Nedvomno držijo pri predlogih to, da sami zase nimajo nobenega smisla in da dobijo pomen, smisel šele v povezavi z drugimi besedami, in še to predvsem v stavku, ali vsaj delu stavka.

Nekoliko drugače povedano bi bilo mogoče reči, da so predlogi tisti smiselni sestavni deli npr. samostalnika, ki samostalniki postavljajo v čas, v prostor, v razmerje z neko drugo besedo.

Predloge k-h in s-z sta predstavnik takih povezav. Pomensko sta sorodna, oba imata pomen združevanja. Razen tega sta pa z njimi tudi zaradi svojih asimilacijskih oblik, ki se predlogi priliči prvemu glasu oziroma začetnemu zvenu besede, na katero se veže.

Učenci se hitro nauče obeh predlogov oziroma se ju sploh ni treba učiti, ker ju iz govora dobro poznajo. Malo težje pa je glede asimilacijskih oblik obeh predlogov. Zlasti učenci, ki teže bero, imajo navado ločevati predlog od z njim povezane besede, včasih pa jih k temu navajajo tudi napačne bralne vaje. Učencem tako ne začetni povezave in seveda tudi ne naravne asimilacije, ne začetni, kdaj je predlog z in kdaj s.

S tem, ko učenec umetno loči naravno povezavo, recimo naravno asimilacijsko obliko, je že zašel v konstrukcijo besede in njenih povezav v stavku. Najbrž je zato v takem primeru najboljše opozoriti na te sestavine in priložnost izrabiti za to, da tudi ob takih primerih učenec začne opazovati življenje in utrip besed. Predlogi so zelo hvalježno sredstvo za to, da otroci začnejo čutiti, da beseda in stavek ni nekaj suhoparnega, ampak splet izredno zanimivih stvari, o katerih se izplača razmišljati in jih po svojih sposobnostih tudi razlagati. Ob takih stvareh je tudi navidezno suhoparna slovnica lahko nekaj, kar učenca angažira in celo pripravi, da se bo sam začel aktivno ukvarjati s tem. Namen tega seveda ni, da bi se razvijal v jezikoslovca, ampak to, da se bo navajal k samostojnemu učenju. Asimilacija v besedi je v tem oziru lahko, na primer, tudi primer za opazovanje prilikovanja v naravi.

**SREDNJA STOPNJA**

14. nov. ob 9.05 — I. program  
15. nov. ob 14.00 — II. program

**SLOVENSKI JEZIK IN LITERATURA**

**ZVEZE GLAGOL S PREDLOGI**

Avtor: Viktor Konjar

Slovnice ure so za učence nujno zlo, zato smo se odločili, da jim to snov približamo z druge strani, kot je v šoli navada. V stvarkih večkrat opazimo, da tik za glagolom stoji kaka kratka besedica, šele potem pride beseda, ki jo zadeva glagolsko dejanje: Marko govori o očetu, Splezali smo na hrib. Besedice, ki jih polagamo pred druge besede, da tako natančneje izrazimo okoliščine in razmerja med besedami, imenujemo predlogi. Če predlog stoji pred samostalnikom, ki ga glagolsko dejanje zadeva, izraža razmerja, ki bi jih natančneje imenovali naravnost (usmerjenost) glagolskega dejanja (hrepenim po materi, Čakam na konec, gledam k sosedu), drugače pa gre za bližino dogajanja (stojim pri mizi, sprejajam se ob vodi), način dogajanja (delajo po stari navadi, živijo brez miru) ipd.

Kadar nam ni do tega, da bi razmerja natančneje izrazili, lahko predloge in tudi samostalnike za njih izpuščamo: Čakam na prijatelja. Čakam prijatelja. Čakam. Če pa razmerja želimo izraziti, imamo skoraj pri vsakem glagolu po več možnosti, da to natančno povemo s predlogi: skačem v sobi, skačem po sobi, v sobi, pred sobo, iz sobe, zraven sobe, pod sobo ipd; učim se s knjigo, iz knjige, po knjigi, brez knjige ipd. Nekateri glagoli so sami po sebi pomensko nepopolni, preveč splošni, zato jim skoraj zmeraj dodajamo natančnejša določila s pomočjo predlogov, npr. izvoliti za, imeti za, biti za. Včasih je pomen predloga tako močan, da zasedeni ali spremeni prvotni pomen glagola, za katerim stoji; bistveno postane razmerje, naravnost glagolskega dejanja, ne pa dejanje samo: hodil je pred vozom, hodil je za vozom, hodil je pred dekletom — hodil je za dekletom (glagol „hoditi“ tu lahko pomeni, da se je peš pomikal nekaj metrov za dekletom, ali pa, da jo je imel rad); priti ob denar (glagol „priti“ tu ne pomeni, da se je človek denarju popolnoma približal, ampak da ga je izgubil).

Kadar hočemo izraziti nenaravnost glagolskega dejanja, je od lastnosti glagola (od njegovega pomena, prehodnosti idr.) odvisno, katere predloge oziroma predložene veze (predlog + imenska beseda) bomo lahko uporabili. Pri glagolu premišljevali npr. ne moremo uporabiti veze s predlogom na (premišljevali na ljudi), mogoče pa je narediti vezo s predlogom o (premišljevali o ljudeh). Prav tako ni mogoče reči: sedim k mizi, temveč sedim pri mizi (na mizi, za mizo) pod mizo ipd. Pri tem ima vsak jezik svoje posebnosti (naraje je treba paziti pri prevajanju). V nemščini se lahko reče zmagal je skozi pomoč svojih prijateljev, v slovenščini pa zmagal je s pomočjo svojih prijateljev; v srbohrvaščini se reče napadli so na sovražnika, po slovensko pa to povemo kar brez predloga (napadli so sovražnika). Nekateri ljudje pa so začeli pod vplivom drugih jezikov uporabljati takšne veze glagolov s predlogi, ki jih je po slovensko treba izraziti drugače, npr.: govoriti od narave — slovensko: govoriti o naravi; zanimati se na novicah — zanimati se za novice; imeti pravico na plačilo — imeti pravico do plačila; nadaljevati s delom — nadaljevati delo; varovati se od sovražnikov — varovati se sovražnikov; poslati skozi kurirja — poslati po kurirju; pobavati na rdeče — pobavati rdeče; reči k očetu — reči očetu.

Izhodišni motiv za našo „slovnico“ oddajo je znana resnica, da ima glede uporabe predlogov vsak jezik svoje posebnosti. Slovincu, denimo, ni dovoljeno reči „imam pravico na plačilo“, pač pa: „imam pravico do plačila“.

Oddaja je namenjena učencem 4. in 5. razredov, pred poslušanjem oddaje pa bi bilo potrebno z učenci ponoviti snov, ki jo že poznajo.

**VIŠJA STOPNJA**

14. nov. ob 14.00 II. program  
16. nov. ob 9.05 I. program

**ZGODOVINA**

**MNOŽIČNA VSTAJA NA GORENJSKEM IN BOJ V DRAŽGOŠAH**

Avtor: Ivan Jan

V dramatično strnjeni obliki prikazati dogodke iz zgodovine NOB je namen vseh letošnjih zgodovinskih oddaj in tudi te.

Avtor v prvem delu oddaje govori o postopnem uresničevanju odločitve političnega vodstva o oboroženem upor slovenskega naroda proti okupatorju, kar zadeva Gorenjsko. Ta je imela glede na druge slovenske pokrajine poseben pomen in zato so bile tudi razmere, v katerih so pripravljali upor, izjemne. Kljub težavam zaradi razmeroma gostejših cest in okupatorjevega trdnega namena, da se bo na Gorenjskem zasedal za vse večne čase, se je osvobodilno gibanje naglo razmahnilo, skupaj z njim pa tudi oborožene akcije, ki so dosegle svoj višek v dražgoški bitki. V njej so se Nemci prvič temeljito seznanili z odločnostjo in bejovitostjo partizanov na Gorenjskem, ki jih kljub velikanski premoči v moštvu in orožju niso mogli ugnati in so zato morali znesti svoj bes nad Dražgošami in njenimi prebivalci.

**NIŽJA STOPNJA**

17. nov. ob 9.05 — I. program  
17. nov. ob 14.00 — II. program

**SPOZNAVANJE NARAVE**

**ZEMLJA, NEBO, SONCE**

Avtor: Jurij Holy

Avtor ima namen nanizati in pojasniti najosnovnejše pogoje življenja na Zemlji, seznaniti z najosnovnejšimi pojmi in podatki o Zemlji, Soncu in Lunu. Predvsem vas bo zanimala sončna svetloba in toplota, oddaljenost Sonca od Zemlje, oddaljenost Lune in seveda tudi potovanje na Luno.

Vsebinska je zaokrožena zelo preprosto in jasno. Sonce samo bo spregovorilo in se pogovarjalo z otroci Zemlje, spregovorile bodo tudi zvezde in radovedni otroci jih bodo poslušali. Če bodo zvezde preveč zgovorne in bodo hotele povedati preveč, bodo otroci seveda zaspali (šolarji v razredu ne, pač pa tisti v naši oddaji).

**NENAVADNI POGOVORI**

9. okt. ob 14.00 — II. program  
11. okt. ob 9.05 — I. program

**JAZ ŽE NE ZMOREM**

Avtor: Dr. A. Kos

Mnogi otroci in odrasle osebe, ki imajo predstavo o tem, da so nespodobni in nenadarni, imajo lastnosti in darove, s katerimi lahko na delovnem in socialnem področju naredijo veliko koristnega in s tem zadobijo tudi drugačno predstavo o lastni vrednosti. Toda ti darovi, lastnosti in interesi niso vedno odkriti ali pa so zanemarjeni, ker okolje tega nagrajuje le določene dosežke, ki vodijo k dviganju položaja v okviru

splošno veljavnega vrednotenja in uspeha.

Predstava o samem sebi ali doba o lastnem jazu ima pomembno mesto pri oblikovanju osebnosti podoba se prične oblikovati v prvih mesecih življenja pod vplivom okolja, v katerem otrok odrasla. Predstava o samem sebi je predvsem socialno pogojena. Sloni na tem, kolikšni meri in na katerih drobnostih je okolje nudilo otroku čutek sprejetosti in ga potrjuje njegovih uspehov. Iz zadrževanja in vedenja drugih oseb iz otrok sodbo o tem, koliko zmaga, koliko velja, koliko je zaželen ljubljani.

Tudi šolsko okolje običajno vpliva na takega otroka v smeri rekcije podobe o lastnem jazu vrednotenju svojih sposobnosti, prizadeva si v zadostni veri, da bi aktiviralo na motiviralo za delo, ne išče dovolj aktivno področje, katerih bi bil lahko otrok zaradi njih dispozicij uspešen.

Otrok se utrjuje v svojem prepričanju „Jaz že ne zmorem“ in se bolj pasivizira. Negativna podoba samem sebi se v obdobju pubertete pogosto utrdi. V skupini vrstnikov pubertetnik prevzema mesto njega, sčasoma prične tudi z njegovo podobi, ki jo ima o samem sebi. Vse to spremlja subjektivno trpljenje, objektivno pa izguba golenih ustvarjalnih energij.

**NENAVADNI POGOVORI**

6. nov. ob 14.00 — II. program  
8. nov. ob 9.05 — I. program

**ČE BOŠ TAKŠEN, BOM ŽALOSTNA**

Avtor: dr. A. Kos — Janez Dokl

Tema „nenavadnega pogovora“ zgornjim naslovom je vzgojni, ki je v slovenskih družinah pogost — bržkone pa napravijo škodo kot velikokrat grajana surove kaznovanje otrok. Za kaj gre?

V procesu socializacije učijo si otroke, da se prilagajajo zahtevam in pričakovanjem okolja v katodorašča. Otroci mora opustiti primarno izrazito egoistično entencijo; mora se odpovedati užitku mnogih želja in teženj, ki v skladu z željami in težnjami govega okolja. Za dobro socializacijo, to je za vedenje, ki je v skladu s pričakovanjem okolja, do staršev in drugih odraslih oseb, grad v obliki naklonjenosti, ljubezni, priznanja. Te nagrade najajo otroka z zadovoljstvom te nadomestijo ugodje, ki bi ga življaj, ko bi sledil svojim primarnim impulzom in težnjam, ki so usjeni zoper interese okolja. Obratno se otrok ne podredi zahtevam svojega okolja, je kaznovan.

Glavna metoda socializacije je represija. Ta je bodisi direktna ali indirektna. Pri prvi sledi otroku neubogljivosti direktna agresivnost s strani roditelja: gesto, kaznovanje. Pri izvajanju indirektna represije starši največkrat uporabljajo tehnike s katerimi vzbujajo občutja krivde pri otroku. Gest, „Če ne boš ubogal, bom žalostna“, „Naredi kakor hočeš, toda ne boš upošteval mojih želja, bom žalostna“. Medtem ko direktna represija izroga pri otroku zelo, upo in druge agresivna čustva zoper bo, ki vrši nanj pritisk in mu povzroča, usmerja indirektna represija, ki sloni na vzbujanju krivde, občutji, agresivne potenciala zoper samega sebe (nazvnoterizirane agresivnosti).

Indirektna represija z vzbujanjem občutja krivde pri otroku je v vsaki družini pogost vzgojni postopek, ki se ga poslužuje predvsem mati. Mati nastopa pogosto v vlogi mučnice, ki se žrtvuje za otroka in pri tem ničesar ne zahteva za sebe. Ne kaznuje, direktno prepoveduje, le stalno opominja otroke na to, kako so jo prizadevali razložiti, ker niso upoštevali njih želja. Zoper to agresivno videz neogrožujočo, plemenito, žalostno mater seveda ni možnosti, jezen niti agresiven. Ob taki situaciji otrok največkrat doživlja, da se kot nehalnega in nevednega materine ljubezni. Sprito materino mu da vedno znova vedeti, kaj si je razžalostil s svojim vedenjem počuti krivega. Samega sebe do kot moralno slabega, izgubljenega, spoštovanja in razvoja občutja, de, manjvrednosti in depresije. Normalna agresivnost ki se kaže sprito ovir zaradi katerih otroci more uresničiti svojih teženj, usmeri ok osebe, ki realno stavlja to oviro, zoper otroke, mega ter se lahko v skrajni pokaže kot samomorilno vedenje. Pri občutljivem otroku bo to, „Če ne boš priden, bom žalostna“, naletelo na posebno plodno Marsikatera mati začuti učni spretnost svojega vzgojnega priprave tem bolj manipulira z njim: pri otroka. Take manipulacije se zavestno poslužujejo mnogi, ki skušajo v obdobju pubertete držati otroka ob sebi in za omejujejo v razvoju samostojnosti interesih in aktivnostih, ga izločajo od socialnih kontaktov, ter otroka umetno priklepajo na se in — seveda — predlog za po



Nasmehneš se, ko te po desetih letih vprašajo: zakaj? Bese- so lahko podobne jesen- nemu listju — nepomembne sodejo na tla. Živci so kot stru- dobe na stari kitari, srce pa kot bebi, čez katerega hodijo otroci solo... tri tudi štiri ure da- zec. Ne razumejo te, ko jim pri- sadovoduješ o starih mlinih, o škofskih preteklostih, ki se viso- v hribih še vedno obeša na čiteljeva ramena. Zakaj? Za muhek, za nebo, ki je razpeto ez vzpetine, za prah — pred- ni ga je zadušil asfalt, za vrti- pred stanovanjem, za orodje...? Tudi v prosveti je stor- stor za sanjarjenje, le da je risan površno kakor zaliv.

V desetih letih se marsikaj premeni. Čepovanske hiše so obile kopalnice, tudi turi- čne sobe imajo. Turizem je tista beseda; kultura je naj- Filmske in gledališke pre- ave ne smejo ostati v zalivu ni. Turizem je tudi neprijetna leva, kadar lastnik zazida v dvorani, da bi dobil ne stolov več za svoje — pove- ni italijanske turiste. Poleti tane pred šolo dovolj pro- rane in nastopi v kozolcih so ti del tistega, kar imenujemo teklost.

Letos so v Čepovanu prazno- stoletnico osnovne šole. uk se je začel v privatnih

## ZOGLENELA ROMANTIKA

hišah. Šolsko poslopje je bilo zgrajeno leta 1906. Med prvo svetovno vojno so ga menda uporabljali za bolnišnico. Ruski ujetniki so takrat zgradili cesto, ki povezuje Čepovan s Trebušo. Med drugo svetovno vojno je bilo šolsko poslopje, kot večina vaških hiš, trikrat bombardirano. V njem je imel 9. korpus prvo oficirsko šolo, ki so jo pozneje preselili v Cerkno. V obdobju, ko je bila šola porušena, so partizanski učitelji poučevali v kapelici blizu cerkve.

Po vojni so bile razmere v šoli več kot žalostne. Neupo- rabne sanitarije, mrzle učilnice. Drezati je bilo treba v občino in v zavod za šolstvo. Zaradi nepo- polne osemletke se učenci niso mogli vpisovati v srednje šole. V hiši, kjer je bila postaja ljudske milice, je pred tremi leti dobil svoje prostore dijaški dom, ki je danes že premajhen. Vsi učenci iz višjih razredov ostajajo čez teden v Čepovanu. V Lokovec, Lazne, Lokve... se vračajo pred nedeljo.

V prenovljeni šoli ni več kombiniranega pouka in ni „go- stačenja“ po hišah. Minili so časi, ko je bil Čepovan eden najbolj zaostalih krajev, s šol- stvom „na psu“. Podružnične šole ukinjajo. Pred kratkim so zaprli tudi tisto na Vratih.

Pravijo, da je na deželi življe- nje cenejše. Mnogo jih je, ki prave cene ne poznajo. Tovrst- na romantika je zoglenela. Osta- ja trgovina — še sreča, da je, in vrt.

Otroci — doma so bili nava- jeni delati. Zdaj ko so v dija- škem domu, starši pogrešajo nji- hovo pomoč. Ali so se otroci polenili? Celo za delo pri ure- janju šolske okolice jih ni lahko pridobiti. Mnogi bi raje ostali doma, kjer bi klekljali, najpo- gosteje na željo staršev. Ne, niti besede čez čepovanske prebi- valce! Ljudje so hvaležni za vse,

kar naredijo dobrega v šoli in zunaj nje. Toda še vedno nale- timo na filozofijo: če smo mi preživeli s štirimi razredi osnov- ne šole, bodo tudi naši otroci. To so trenutki, ko v ustih a- čutiš nekaj grenkega, ko te ima, da bi udaril po mizi ali pa se razjokal nad otopelo brezbriz- nostjo.

Pred leti so učenci po konča- nem šolanju odhajali povečini na vaješke šole v Novo Go- rico. Odkar je na Čepovanu organizirana šola, se vpisujejo tudi v srednje šole, največ se jih odloči za ekonomsko. V vaseh jih ostaja, da bi jih na prste pre- štel. Ostajajo le tisti, ki dobijo zaposlitev v lesnem podjetju obrata Meblo ali v lokovškem kovaštvu. Ti podjetji sta zadr- žali v vaseh že lepo število mla- dih.

MARA BOLČINA, pozabila sva klepetati o učiteljih. Menda vas je osem, ki poučujete na če- povanski šoli. Učiteljev malo — predmetov veliko. In če bi bil samo pouk! Prosvetne delavce je tako lahko obremeniti z do- datnim delom. Pri vsem tem ostane še izredni študij na vi- soki šoli za telesno kulturo v Ljubljani. Prvi dve leti planeš nad knjige kot hudournik, po- tem pa... Volja ostane, le Ljubljana se noče približati.

„Ne, tega kraja ne bi zapu- stila nikoli več. Sredi dreves človek želi, da bi tudi umrl ka- kor drevo. Oba z možem sva učitelja in nikoli ne pomisli- va, da bi iskala službo v mestu. Zdi se mi, da so učenci v vaseh za znanje mnogo bolj hvaležni — in ne le za znanje. Bolj prisrčni so in naivni. Učitelj mora pogo- sto nadomeščati tudi starše. Trudim se, da bi se učenci upali z menoj o vsem pogovoriti, da bi iz njih izparel strah, ko sto- jijo pred „šolmoštrm“ in da bi ohranili do učitelja spoštljiv od- nos. Toda s tem ni težav.“

Okno v svet so tudi časopisi. Televizija ima na Čepovanu spuščene zaves, ker v bližini ni pretvornika. Ostajajo radijski aparati — radijske šole, ki jim učenci zelo radi sledijo... da, tudi en izvod Prosvetnega delav- ca je pod streho.

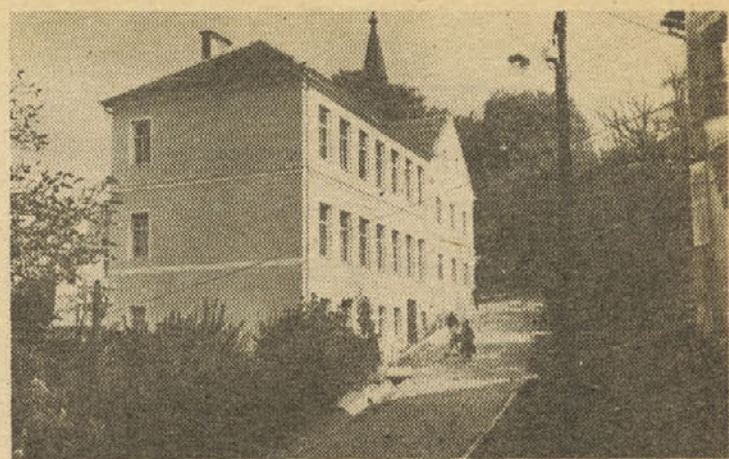
Visoko v hribih pa televizij- ski ekran ni nem kot siva skala. Ljudje so na tekočem s svetov- nimi dogodki, otroci klepetajo o olimpiadi, o oddajah, ki jih navdušujejo, in učitelji se jim v takšnem klepetu ne morejo pri- družiti. Za zdaj še ne!

Toda, kaj ni hudo, če te za- sužnji TV duša, zastrupi s svojo



magično močjo in te pahne v pasivnost? Zdaj ostane več časa za branje, včasih tudi s ku- halnico v rokah, za otroke, za smučanje po ostro začrtanih pobočjih za sprehode po gozd- nih poteh in za misli.

Razmišljati je mogoče o mar- sičem. O učnem načrtu morda, ki ga predpišejo, pa za vse šole še zdaleč ni izvedljiv. Primanj- kuje učil, učnih pripomočkov, ustreznih učilnic... in primo- ran si eksperimentirati ne le v kemiji, pač pa tudi pri drugih predmetih. V desetih letih se je marsikaj spremenilo in čez de- set let...



VELIČASTNA PROSLAVA

## Stoletnica osnovne šole Bučkovci pri Ljutomeru

Bučkovci, lepa izletna in raz- gledna vas na obronku Sloven- skih gor, v ljutomerski občini, so bili 8. oktobra praznično odeti. Številne zastave in slavo- loki so pozdravljali udeležence proslave 100-letnice osnovne šole. Praznično razpoloženje so oznanjali tudi strel iz topičev in budnica domače godbe, ki so odmevali med vinko trto ter rumenkasto, jesensko pobarva- nimi sadovnjaki in gozdovi.

Za to proslavo je 100 let sta- ra šolska zgradba dobila novo preobleko, saj so preuredili njeno notranjost in okolje. Tudi spomenik dr. Radoslavu Raz- lagu, ki je tik ob šoli, je bil pre- novljen.

Kolektiv šole in krajevne or- ganizacije so dali proslavi še poseben kulturni poudarek s prireditvami, ki so bile v tednu pred proslavo. Tako so pripra- vili mladinsko igro Pogumni Tonček, likovno razstavo zna- nih domačih umetnikov in amaterjev, knjižno in šolsko razstavo, Razvaline življenja (KUD Ivan Kaučič iz Ljuto- mera) ter ogled vaškega muzeja, ki je prvi in edini v občini in je delo učitelja Mirka Potočnika.

Proslava je bila pred obnov- ljeno šolsko zgradbo, kjer so bili zbrani mnogi domačini, predstavniki družbeno-politič- nega življenja, mnogi nekdanji učenci šole, učitelji, ki so ne- kdaj tu poučevali in učitelji iz bližnjih šol.

Proslavo je začel ravnatelj šole Karel Stropnik. V svojem obširnem, temeljitem in z do- movinsko ljubeznijo prežetem govoru je orisal zgodovinsko vlogo bučkovske šole. Omenil je, da je današnji zgodovinski dan šole hkrati tudi kulturni praznik tega območja: „Naša šola je v minulih letih spre- njala kulturo podoba kraja in njenega območja ter bila za- rišče kulturno-prosvetne de- javnosti; tu so se posebno uve- ljavljali učitelji, ki so pravi ljud- ski učitelji — Franc Zacherl, Simon Cvahte, Ivan Čeh, Janko Prelog in drugi.“

JANKO BELEC

### O IDEJNOSTI POUKA UČITELJEV IN UČENCEV

## Kakršni si sam, tako učiš in vzgajaš

je dejal izkušen prosvetni delavec

Vsi poznamo primere, ko ne ime učiteljice, učitelja ravnatelja pojem na šoli in v okolici še dolgo potem, ko ga že ni več v razredih, ko ga več v tistem kraju, morda ne več med živimi. Pravi- lno, da je njegovo delo šolo prerodilo, da so njegove bogate sadove učenci odločilno vplivale na učence. Ne nameravam govoriti o sameznikih, kajti kadar znamo v mislih idejnost našega pouka, je pomemben sleherni prosvetni delavec. Ne samo nje- govo poučevanje, temveč tudi njegov odnos do poučevanja, do snovi, ki jo podaja, njegov odnos do učencev kot tudi do življenja. Vse to sprejemajo učenci (ne glede na leta) s pre- nezvestostjo najnatančnejših radar- ov. Dvoličnost (možna je tudi poličnost in še mnogoličnost) naša zmedo, če ne v učno snov in poučevanje, temveč v poučevanje, ta se lahko širi v odpor do učitelja in v skrajnem primeru do šole, kakršno je. Ne smemo pozabiti, da mladi ljudje — čim bolj, kolikor, toliko manj vmesnih in čim bolj modri in vmesni- ni, toliko manj poznajo in raz- raznavajo kompromise.

BESEDE RAVNATELJA NA PRVEM RODITELJSKEM SESTANKU: — Ne samo učiti — treba je tudi vzgajati. Kako? Tako da bodo otroci v naši družbi lahko in srečno živeli. Toda današnja družba je silno zahtevna in agre- sivna — in težko je srečno ži- veti. Zato življenja otrokom in sebi ne otežujmo s tem, da smo samo kritični, samo napadalni ob vsakem spodrsrlaju, ob vsa- kem njihovem ugovoru. Naša domovina je čisto v besedah staršev malo cenjena — v šoli pa vzgajamo mladino v ljubezni do nje. Z vsako dvoličnostjo jih vzgajamo v nevrotike in hi- navce.

učencev do njega, učne snovi, družbe in življenja sploh. Nikjer tudi ni rečeno, da bo njegov pouk odslej idejno naprednejši — gotovo pa bo bolj odkrit. Učenci se bodo lahko odločili za ali proti (predavatelju, sta- lišču, ideji), ne bodo pa iz dne- va v dan izpostavljeni pretvar- janju in hinavščini, ki v kali uniči vsako pošteno idejo in idejnost.

Naj navedem nekaj resničnih primerov:

STAVKI V ZBORNICI PRED ZAČETKOM POUKA:

— „Angleščina“ pa danes slabo izgleda; ja, ja, mlada je, pa jo pride takole pod večer iskat tisti z mercedesom.

— Kdo je sinoči zmagal: Olimpija ali Radnički?

— Pravijo, da bo nova „ma- šina“, ki so jo vrgli Italijani na trg, porabila malo, potegnila pa dobro.

(To ni podcenjevanje pouka ali vzgoje — to je samo podza- vesten beg od pouka in vzgoje, morda včasih celo beg iz živ- ljenja, kakršno je.)

BESEDE RAVNATELJA NA PRVEM RODITELJSKEM SESTANKU:

— Ne samo učiti — treba je tudi vzgajati. Kako? Tako da bodo otroci v naši družbi lahko in srečno živeli. Toda današnja družba je silno zahtevna in agre- sivna — in težko je srečno ži- veti. Zato življenja otrokom in sebi ne otežujmo s tem, da smo samo kritični, samo napadalni ob vsakem spodrsrlaju, ob vsa- kem njihovem ugovoru. Naša domovina je čisto v besedah staršev malo cenjena — v šoli pa vzgajamo mladino v ljubezni do nje. Z vsako dvoličnostjo jih vzgajamo v nevrotike in hi- navce.

PROFESORICA O DIJAKU:

— Veste, takšen dolgočasec je in ob prvem pogledu se mi zdi njegov podolgast, bledikast obraz zdolgočasen. Pa se vsak

teden dvakrat odpelje z avto- busom in nato še pešachi več kot uro do samotnega doma priza- detega otroka, da ga poučuje in vzgaja itn.

NEŽA MAURER

Mnogo tistih, ki so umsko zelo sposobni, konča šolanje v po- kladni šoli ali pa celo še prej.

Ne gre samo za krčenje ali spreminjanje učne vsebine, temveč za mnogo več — za spreminjanje odnosov znotraj šole.

Vsem otrokom smo zagotovili možnost osemletnega šolanja, nismo pa še tako daleč, da bi vsem otrokom omogočili tudi izdelati vseh osem razredov. Gre za to, da vsi učenci nimajo enakih pogojev za šolanje in da zaradi tega tudi rezultati osnovne šole ne ustrezajo resničnim sposobnostim mladine.

J. Svetina

V skladu z določili pravilnika za potrjevanje učbenikov in pri- ročnikov za osnovne in srednje šole (Ur. l. 20/70) razpisuje Zavod za šolstvo SR Slovenije

### NATEČAJ

za avtorje naslednjih učbenikov:

1. Delovni zvezek za matematiko za 3. razred osnovne šole
2. Učimo se matematike IV. — za 4. razred osnovne šole
3. Učimo se matematike IV. — priročnik za učitelje 4. razreda
4. Delovni zvezek za matematiko — 4. razred osnovne šole
5. Fundamenta Latina II. del — učbenik za 6. razred osnovne šole
6. Telesna vzgoja v osnovni šoli — priročnik za pouk v višjih razredih
7. Odbojka — priročnik za osnovno šolo
8. Gimnastične vaje na slikovnih kartonih
9. Šolska športna društva — priročnik
10. Telesne sposobnosti učencev in učenk osnovnih šol — pri- ročnik za vrednotenje

Avtorji naj se pismeno prijavijo do 17. novembra 1972 od- delku za učbenike Zavoda za šolstvo SR Slovenije, Ljubljana, Po- ljanska c. 28. Vsi prijavljeni bodo prejeli ustrezna navodila.

Rokopis učbenika je treba predložiti v treh izvodih. Za učbe- niki, ki bodo sprejeti, prejmejo avtorji običajen avtorski honorar, razen tega pa Zavod za šolstvo podeljuje posebno avtorsko nagrado do 7.000 din. Nagrado lahko prejme tudi avtor rokopisa, ki ne bo potrjen za natis.

ZAVOD ZA ŠOLSTVO SR SLOVENIJE

## Ples mladih

Ples je prastara oblika člove- kovega razvedrila in zabave. Tako kot nekdanji mika ples tudi danes predvsem mladino, ob posebnih priložnostih pa se zanj ogrejejo tudi starejši. V čem je njegov čar? Mladi odgovarjajo: — Dekleta doživljamo ples večidel čustveno. Oseblno imam raje bolj mirno glasbo. Morda zato, ker sem malce sentiment- talna...

— Človek si od časa do časa zaželi popolne sprostitve. Me- nim, da je ples čudovita sprosti- tev. Pozabim na vse skrbi, se- veda, če mi naključje še nakloni primerno dekle, ki zna dobro plesati.

— Veselim se vsake nedelje, ko vem, da bom odšla na ples. Čudovito se počutim, ko vstop- pam v dvorano. V ritmu glasbe uživam, predam se ji in pri tem pozabim na vse.

— Ko gledaš okrog sebe mla- de obraze, srečne, sproščene, ko se prepustiš valovanju než- nega ritma ali pa v divjem plesu podoživljaš pravadnino, čutiš,

kako si se mlad in srečen. Zato mi bo ples ob dobri glasbi ved- no pri srcu.

— Nekakrat sem šla na ples z občutkom tihes veselja in pričakovanja. Bila sem razoča- rana. Počutila sem se kot na trgu, kjer ljudje izbiračo blago na stojnicah. Morda pa je bilo tako le zaradi nekaterih fantov, ki se vedejo tako neuglajeno in neokusno?

— Klasične ples plešejo naj- več starejši, medtem ko mlajši plešemo „po moderno“. Ze- sedaj pa vem: klasični plesi me pomirjajo, ob njih postanem bolj čustvena. Romantika me privlači.

Plesu bodo zmeraj naklo- njeni ljudje obeh spolov in vseh starosti. Klasični standardni plesi ostajajo, modne muhavosti so le občasne. Menjajo se iz leta v leto in se podrejajo glasbi. Ples mladih naj bi bil predvsem šola lepega, kulturnega vedenja in oblikovanja humanih od- nosov med spoloma.

JOŽE AŽMAN

DAN PROSVETNIH DELAVCEV OBALNEGA OBMOČJA

# TLAKOVANA POT ZA NOVE KADRE

## Učitelj se mora opredeliti do družbenih dogajanj svojega časa

Na vprašanja prosvetnih delavcev obalnih občin je na zborovanju v Kopru odgovarjala podpredsednica izvršnega sveta dr. Aleksandra Kornhauserjeva. Ko je obravnavala vlogo izobraževanja v naši družbi, je poudarila pomen izobraževanja za ekonomski napredek naše republike. Oblikovati kadre pomeni večkrat tudi ekonomski napredek, kajti: samo ustrezno izobraženi kadri so temelj razvoja. „Če pogledamo našo deželo,“ je dejala dr. Kornhauserjeva, „se navdušujemo nad njeno lepoto, manj zadovoljni pa smo lahko z drugimi naravnimi bogastvi. Slovenija nima ekonomskih možnosti za razvoj težke industrije; razviti mora zahtevnejše veje industrije, ki ne bo uničevala okolja. Ta pa potrebuje sposobne ljudi. Slovenci smo med najbolj delavnimi narodi. Toda — če je bilo to v preteklosti dovolj, je že v sedanjosti in bo še posebno v prihodnosti premalo. Poleg pridnosti je potrebno tudi znanje, nenehna usmerjenost k napredku — to pa lahko dosežemo z izobraževanjem, seveda tudi na delovnem mestu.

Šola postaja primarna industrijska veja, osnovni pogoj za razvoj.

Slovenija mora priznati izobraževanju ekonomski značaj. Dr. A. Kornhauserjeva je opozorila na razvojne načrte Slovenije in posebej na napake naše šole: „Vsi vemo, da fizične sposobnosti lahko razvijamo ob skrbnem delu, pozabljamo pa, da prav tako lahko razvijamo tudi psihične sposobnosti. V tem pa je prva napaka naše šole: ali res ravnamo tako, da bi iz povprečnih in celo podpovprečno nadarjenih otrok razvili sposobne delavce? Šola je pretirano usmerjena v selekcijo. Tretjino mladih obsodi na mesto nekvalificiranega delavca. Za nekvalificirane delavce pa bo ob našem razvoju vse manj prostora. Primarna dolžnost šole je, da ne samo selekcioni, temveč razvija psihične sposobnosti, da vodi otroka od uspeha do uspeha. Namesto da dušimo otrokov „zakaj“, ga spodbujamo k vzročnemu iskanju.“

Ko je govorila o vsebini učiteljevega dela, je dr. Kornhauserjeva hkrati odgovorila na vprašanje: Ali mora biti današnja šola angažirana? Ali je prav, da je marksizem naše izhodišče?

Odgovor: „Šola oblikuje mlade ljudi, zato ne more biti izven družbe, katere najbolj živi del je prav mladina. Prav tako angažiran mora biti tudi učitelj, saj šola stoji in pade z njim.

Ali je lahko marksizem izhodišče te usmerjenosti? Poglejmo, kaj je treba z znanstvenega stališča. Marksizem je zasnovan na temeljnih znanstvenih zakonitostih, tudi naravoslovnih. Zanikati te temelje znanstvenih disciplin in tudi marksizma pomeni učiti neznanstveno. Marksizem pa ne more biti zgolj nalepka naši družbi. V metodi dela se ne pripravljamo okrog parol in večkrat posiljenih definicij. Kritično pogledimo vsebino svojega dela in znanstvene dosežke, opredelimo se do družbenih dogajanj svojega časa, pa nam vzgajati ne bo težko. Učitelj mora tako delati, mora napredno vzgajati, sicer ne sodi v našo šolo.“

In še o ocenjevanju učiteljevega dela: „Čimprej se je treba posloviti od ideje, da kakovosti učiteljevega dela ni mogoče ocenjevati. Seveda ne po drobcih, ampak celovito. To delo presojajo že učenci in starši. Zato naj bi imeli veliko večjo vlogo pri ocenjevanju učiteljevega dela sveti šol in tisti, ki učiteljevo delo dobro poznajo — starši in družbeni delavci. In prav vsi ti naj bi mu priznali za dobro delo tudi ustrezno mesto med nami!“

„Besede utrujmo z dejanji“, je pisalo nad odrom v dvorani koprškega kina Soča, kjer so se 14. oktobra zbrali na zborovanju prosvetni delavci obalnega območja.

Organizatorji: zveza sindikatov obalnih občin, pododbor za prosveto in kulturo ter temeljna izobraževalna skupnost. Pokrovitelj proslave: obalni svet.

Za uverturo tega dne je poskrbel godalni orkester učencev centra za glasbeno vzgojo Koper pod vodstvom prof. Boruta Logarja. Za mizo, prekrito z rdečkastim plišem, je zasedalo delovno predsedstvo, za govorniškim odrom pa so se zvrstili: predsednik obalnega sveta sindikatov Tihomil Javoršek, predsednik obalnega sveta Miro Kocjan in predstojnik organizacijske enote zavoda za šolstvo prof. Vlado Rotar. Na vprašanja prosvetnih delavcev je odgovarjala podpredsednica izvršnega sveta skupščine SRS Dr. Aleksandra Kornhauserjeva.

Ob koncu zborovanja so podelili nagrade temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin 16 delavcev vzgojnoizobraževalnih zavodov za njihovo prizadevano delo, v hotelu Triglav pa je bil sprejem upokojenih prosvetnih delavcev.

### PORUŠEN JEZ MED MESTOM IN PODEŽELJEM

„Vsi naši ljudje se upravičeno zanimajo za vaše delo, podpirajo vaša prizadevanja in se dobro zavedajo pomena, ki ga ima — in ga mora imeti področje vzgoje in izobraževanja v naši družbi,“ je dejal predsednik obalnega sveta Miro Kocjan in poudaril, da tudi obalni svet in vse tri skupščine na obali niso štedile z naporom za hitrejšo reševanje problemov šolstva. Rezultati teh prizadevanj so očitni: na slovenski obali so v zadnjih petih letih investirali v šolstvo več kot 34 milijonov din, od tega več kot 16 milijonov v občini Koper, več kot 8.800.000 din v občini Izola in 8.700.000 din v občini Piran. V občini Koper, ki je še pred leti „slovela“ po tem, da ima samo eno telovadnico, so pred tremi leti zgradili dve novi (v vrednosti okrog 2.200.000 din), pred dvema letoma pa še v vrednosti okrog 2 milijona. Lani so končali prvo fazo dela pri gradnji šole v Semedeli (odprli so 10 učilnic), letos, ko je bila končana druga faza, pa so odprli še 12 učilnic s kabineti in drugimi

prostori za podaljšano bivanje učencev v šoli. Za te objekte so investirali okrog milijon din.

Opravili so tudi vzdrževalna dela pri mnogih podeželskih šolah, dve tretjini del pri italijanskem šolskem centru je narejenih (stroški okrog 3.500.000 din). Prav tolikšne pozornosti je deležno tudi manjšinsko šolstvo. Posebno pomembno je, da so gradili vzgojnoizobraževalne zavode v mestnih naseljih in drugih krajih hkrati — v skladu s politiko skupščine, ki si je postavila načelo, odpraviti je med mestom in podeželjem. V skromnih treh letih so zgradili 120 km cest.

V vzgojnoizobraževalnih zavodih je danes 25 % predšolskih otrok, v podaljšanem bivanju pa 15 %. Že v kratkem bo dobil ekonomski šolski center 12 novih učilnic s pomožnimi prostori (investicija: predvidoma 5.100.000 din), polovico je prispevala republika. Pripravljajo gradnjo novega dijaškega doma v Kopru — tudi pri tem bo pomagala republika.

Miro Kocjan je poudaril v svojem poročilu veliko razumevanje delovnih organizacij za urejanje šolskih objektov. Na Kopskem imajo poseben sklad za investicije v šolstvo, v katerega se stekajo sredstva delovnih organizacij. Iz tega sklada so namenili za vzgojnoizobraževalne objekte 3 milijone din. V sodelovanju s stanovanjskimi podjetji in temeljno izobraževalno skupnostjo se dogovarjajo za gradnjo stanovanj prosvetnih delavcev, ki delajo na podružničnih šolah. Stanovanja bodo gradili v krajih, kjer so šole. Upajo, da bodo tako omejili odhajanje učiteljev s teh šol. Veliko je še nerešenih problemov: iz dneva v dan je bolj pereče vprašanje odpiranja in ureditve določenih oddelkov visokih in visokošolskih zavodov. Že sedaj bi potrebovali na obalnem območju okrog 45 ekonomistov, 50 inženirjev in 25 pravnikov.

### ZAKAJ BEG IZ PROSVETNE STROKE?

„Kadrovski problemi niso izjemni za naše območje, republiko in državo,“ je dejal prof. Vlado Rotar, predstojnik organizacijske enote zavoda za šolstvo v Kopru. Kadrovsko problematiko v vzgojnoizobraževalnih zavodih obalnega območja je ponazoril s podatki: v 12 vzgojnoizobraževalnih zavodih je 115 vzgojiteljic, varuhinj in medicinskih sester, od teh jih je 62 kvalificiranih in 53 nekvalificiranih; v malih šolah, kjer je vključenih že 93 % otrok, poučujejo učiteljice in vzgojiteljice, ki opravljajo to delo poleg svoje redne delovne obveznosti. Na razpisana mesta za razredni pouk se ni letos prijavilo 7 učiteljev, za predmetnega pa 15. Vsako leto odpro 5 do 10 novih oddelkov podaljšanega bivanja, za katere bi vedno znova potrebovali nove učitelje. Posebne šole, domovi in srednje šole so nekoliko na boljšem.

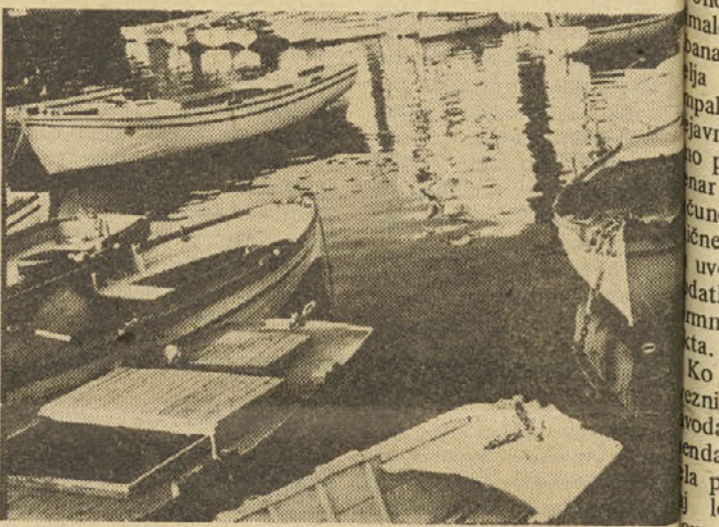
Kako rešujejo pomanjkanje učnega osebja? S kombiniranim poukom, s prekomerno obremenitvijo, z zaposlovanjem upokojenih učiteljev, z namestitvijo nekvalificiranih (z abiturienti gimnazij, študenti, absolventi).

Zakaj premalo učiteljev? Vzroki so znani: učiteljski klic je predolgo izgubljal družbeno veljavo, družba je zalivala od učitelja vedno več, nenehno je izpostavljen kritiki novim zahtevam: uvajanje vosti, hospitacije, pomanjkanje didaktičnega gradiva. Njegova delavnost presega zmogljivost tako vestnega delavca.

V zadnjem času učitelji movoljno zapuščajo delovna mesta; to pomeni, da je za preohlapien in da ga bo treba spremeniti. Prihodnje leto spet nekaj učiteljev upokojenih oddelkov v šolah je več, s peškovskimi akademij pride premdiplomantov.

Mladi se neradi odločajo za učiteljski poklic. Tudi v šolah slišijo lepih besed o njem. Učitelj nima moči, da bi s svojim mladim, naj gredo v prostoro, tudi nima pravilne odločitve,“ je poudaril Vlado Rotar. Stimulacija p zahtevnejša delovna sredstva družbena priznanja, ustrezni zivi in predvsem zavzetosti za reševanje problemov — vsa bo morda v prihodnosti izboljšala kadrovske položaje.

MARJANA KUNJEC



## Vzgoja in varstvo

### Moderna igrišča

V dneh od 3. do 9. septembra 1972 je bil na Dunaju 5. kongres mednarodnega združenja otroških igrišč. Kongresa se je udeležilo več kot 300 znanstvenikov in strokovnjakov-urbanistov, arhitektov, pedagogov, psihologov in drugih, ki so razpravljali o otroških igriščih za predšolske in šolske otroke. Obravnavali so jih kot del problematike prostega časa človeka v moderni družbi. Moderni način življenja terja, da je družina takrat, ko je zaposlena, ločena — vsak dela na svojem delovnem mestu. Prosti čas pa naj bi moderna družina preživela skupaj. In prav zato morajo biti igrišča povezana z objekti za odrasle.

Pretežni del kongresa je bil namenjen obravnavanju otroških igrišč. Ugotovili so, da imenujemo to stoletje sicer stoletje otroka, ampak da je moderna družba, predvsem s svojo urbanizacijo, mnogokrat otroku manj naklonjena, kot npr. avtomobilu. V mnogih deželah je zakon določeno, da morajo imeti moderna naselja prostore za garaže in parkiranje avtomobilov, ni pa določeno, da morajo imeti ta naselja tudi zelene površine za otroke, da morajo biti varna itd. Zato si bo združenje prizadevalo, da bi v čim več deželah sprejeli takšno zakonodajo, ki bo zagotavljala otrokom vsaj minimalni prostor za igro in bivanje na prostem.

V poročilih in razpravi v komisijah so ugotavljali, da so mnoga stališča o igriščih in zelenih površinah za otroke zelo zastarela. To kaže opremljenost igrišč, vsebina življenja na njih in način vodenja. Vse preveč je

še igrišč — „parkov“ z mnogimi gredicami, z nekaj zvirali in galnicami. Na takem igrišču otroku ne preostane drugega kot da pazi, da ne bo česa kvaril, da se „sprehaja“ in tsem ter tja. Seveda pa tak igrišče še zdaleč ne ustreva vsem otrokovim potrebam: igranju, gibanju, ustvarjanju, raziskovanju, sodelovanju z drugimi otroki itd. Zato se v Evropi pa tudi v Ameriki in na ponskem uveljavljajo igrišča, ki so pravo nasprotje našim. So redno pestrta, imajo različne strukture tal — nekaj trga, peska, kamenja, proda, betona, asfalta, lesenih čokov itd. Niso le ravna, ampak imajo celo razgiban površino. Opredeljuje se najbolj podobna nekateremu najdeš vsega: ske, orodje, zaboj, gume, de, samokolnice, kolesa in go.

Na takem igrišču otrok nikdar dolgočas, saj je nenehno zaposlen. Zanimivo je, da igrišča naša zelo hitro prisilijo med pedagogi, zdravniki in psihologi. Na nekaj „takih igriščih“ so se najteže organizirali stanovanjci hiš v teh modernih naseljih. Zato so morali organizatorji modernih igrišč zelo truditi, da so privedli otroke in dokazali, da dem, da otrokom takšno igranje najbolj prija in je zanje največ koristno.

Še bolj revolucionarne spremembe pri načrtovanju igrišč za šolarje. O tem pa drugi.

IRENA LEVIČ

## Novi dnevi srednjih šol

Tolikanj pričakovani predlog za načrtno ureditev mreže srednjega šolstva je tako rekoč pred vrati. Na zadnji seji izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti smo slišali, da je gradivo za razpravo o večini skupin srednjega šolstva že bolj ali manj pripravljeno, za preostale ga pa tudi že pripravljajo.

Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti je imel na zadnji seji — bila je v Postojni — pred seboj gradivo o razvoju in usmeritvi ekonomskih srednjih šol. Pripravili so ga Drago Loibner, Lovorka Pevc, Marija Remic in Zvone Verstovšek, s pripombami pa sta sodelovala še Albert Nučič in Marjan Rogel. Gradivo, ki obsega nad 100 strani besedila, obravnava položaj ekonomskih šol v sistemu izobraževanja, potrebe po absolutnih teh šol, govori o učiteljih in učencih, razvoju, stanju in prostorih srednjih ekonomskih šol, učnih načrtih, verifikaciji in financiranju, na koncu pa daje tudi predlog mreže ekonomskih srednjih šol v Sloveniji. Te naj bi bile, kot pravi gradivo, tudi v prihodnje v Celju, Izoli (za italijansko narodnost), Jesenicah, Kopru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Murski Soboti, Novi Gorici, Novem mestu, Ptuj, Slovenjem Gradcu in Trbovljah. Samostojna ekonomska srednja šola bi najbrž bila v Ljubljani, Mariboru in Izoli, povsod druge

pa naj bi te šole delovale v okviru srednješolskih centrov.

Razprava na seji odbora je naznačila, da je treba proučiti vsebinske in ekonomske prednosti razvijajočih se srednješolskih centrov. In če so te prednosti zares utemeljene, ni prav, da se jim v nekaterih mestih upirajo, čeprav bi bilo tam za sorodne šole v marsičem bolje, če bi delovale v okviru skupnega centra. Ob tem so omenjali Mursko Sobotu in Trbovlje.

Ta razprava je nasploh navrgla oziroma oživila dilemo: velika šolska središča — male šole oziroma koncentracija — razpršenost šol. Vsaka od obeh tez ima svoje prednosti in tudi slabosti. Veliko šolsko središče omogoča, da se šola kadrovske in z učno opremo kar najbolj usposobi in da so te njene sile tudi izkoriščene. Toda taka središča so lahko le v nekaterih krajih in zato so za učence nekaterih območij oddaljena, v naših razmerah nemara preveč oddaljena. Druga, nasprotna možnost je, da se šola s svojo lokacijo približa učencem. V tem primeru je šola za manjše število učencev. Kadrovske in z dragimi učili je ni mogoče tako kvalitetno opremiti — če pa šola vendarle te kvalitete ima, pa zaradi majhnega števila učencev niso racionalno izkoriščene. O tem je govoril zlasti Janez Sušnik iz Kranja in rekel,

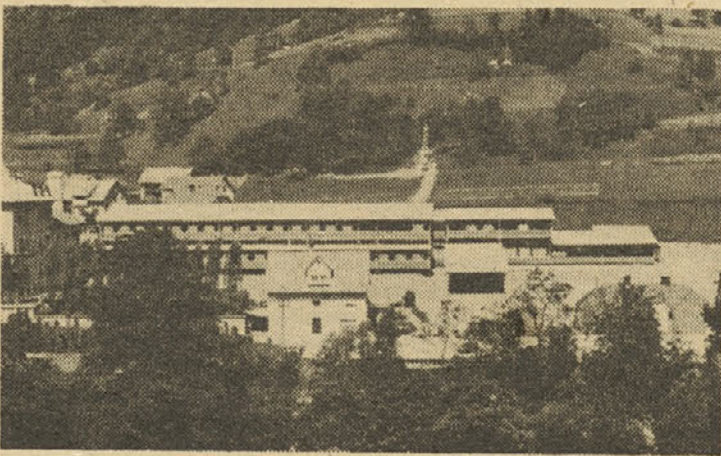
da se bo ob razvijanju mreže srednjega šolstva treba pač zavestno odločiti za eno ali za drugo smer in da je zato vsekakor potrebno ta problem v vsej razsežnosti najresneje proučiti.

Razprava je tudi z drugih vidikov kazala, da je problematika ene skupine srednjega šolstva najtesneje povezana z drugimi v celoto. Organizacijska vprašanja, ki jih omenjena gradiva predvsem obravnavajo, se

prepletajo z vsebinskimi. Po tej razpravi sodeč lahko pričakujemo, da bomo v doglednem času naposled imeli možnost pogledati na srednje šolstvo celostno in v podrobnostih. Odveč pa je pričakovati, da bo to gradivo že tako rekoč zadnji predlog; bo prvo sistematično zbrano gradivo, ob katerem bo nadaljnja javna razprava šele izoblikovala najustreznejše predloge.

J. SVETINA

### RAZŠIRJAJTE SVOJ LIST!



Osnovna šola SPOMENIK NOB v Cerknem

# POLEMIČEN IN INFORMATIVEN ZAPIS K REFORMI GIMNAZIJ

Nekako povsem odveč se zdi, da bi jih kdorkoli po-  
bežni akciji poklical na od-  
por! Čeprav se mi zdi, da ne  
bilo niti potrebno, da kdo  
ga kliče na pogovor o skupni  
vari, ker to obvezo zahteva že  
demokracija, volja celote  
skupno reševanje skupnih  
vari in znanstveni „eros“, saj  
endarle tako zapletenih stvari,  
kot sta vzgoja in izobraževanje,  
rešujemo brez temeljitih  
teoretičnih razmišljanj, sklepov  
spoznanj. Morda je bil ta  
odveč, a najbrže le ni.  
trajno pomislimo, s kolikšno si-  
ovitostjo, s kolikšnimi napori,  
skupnimi in živčnimi, smo se  
pred leti seznanili z zveznim  
odlokom za reformo srednjega  
šolstva. Bilo je mnogo dela: se-  
minarji, konferen-  
cije, učbenikov, preizku-  
šanja na nekaj šolah itd., itd., a  
je sedaj? Nedvomno bi bilo  
zav, da bi pobudniki, organi-  
zatorji, znanstveniki, praktiki,  
politični in vsi, ki so sodelovali,  
ispisali svoj delež in se za-  
delali za široko akcijo sedaj jav-  
no, podobno glasno in zavzeto  
vedeli, kaj je s tem opravljeno  
delom, kakšni so rezultati,  
kako so uspeli poizkusi, ali so ti  
potrdili pravilnost teoretičnih  
modišč, ali naj sedaj jugoslo-  
vska javnost pobere kakšne  
ukrepe iz teh prizadevanj in po-  
bno... Končno nas bi za-  
malotudi eno izmed najbolj  
analitičnih vprašanj, ki naj ne  
bija samo za gospodarstvo,  
ampak tudi za družbene vede in  
znanost, s kakšno koristnostjo  
mo pri tem potrosili družbeni  
in kdor je bil podpisnik  
odloka... Morda bi te pole-  
mične vrstice z ostjo zadoščale  
uvod v nekaj informativnih  
datkov, kako potekajo re-  
formni poizkusi izven tega pro-  
jekta.

Ko so se vse republike uprle  
bežni akciji jugoslovanskega  
odloka za šolstvo (ta zavod je  
enda sedaj postal inštitut in  
se po naročilih), poteka se-  
da ločeno prizadevanje po  
inovaciji šolskih programov in  
metodnikov... Vsaka repu-  
blika poskuša v miru, s svojimi  
sredstvi in močmi, glede na  
svoj razvoj in želje postaviti  
nekatere osnovne gimnazijske oblike  
izobraževanja in vzgoje. Najno-  
viji podatki, ki jih je moč  
prati, potrjujejo to raznoli-  
kost. Tu naj opustimo slovenski  
primer (pri reformi gimnazij  
njenutni dela v Sloveniji okoli

180 strokovnjakov — teoretikov  
in praktikov), pa pogledimo v  
sosednje republike!

Najbolj odločno so zagrabili  
na Hrvaškem. Tu so objavili že  
učni načrt za gimnazije in to  
šolsko leto začeli delati po  
njem. Začeli so postopno. Ta  
učni načrt je veljaven za prve  
razrede, ostali delajo še po sta-  
rem. Prvo, kar je potrebno ugo-  
toviti, je nekaj, kar je problema-  
tično. Že v uvodnih besedah  
pišejo: „Osnovni del učnega  
načrta obsega vse standardne  
gimnazijske predmete.“ Tako je  
novi načrt odbržal to, kar ne  
sodi „brezpogojno“ — kot pi-  
šejo — k splošni izobrazbi, saj bi  
težko zagovarjali tezo, da mora  
ostati v gimnazijskih programih  
„brezpogojna“ splošna izobraz-  
ba razdeljena kar na sedemnajst  
predmetov oziroma vzgojnih  
področij. Tako pozna novi na-  
črt gimnazijskega dela na Hrva-  
škem še vedno kopico pred-  
metov in množico snovi: hrvatski  
ali srbski jezik (1), zgodovi-  
nino (2), družbeno ureditev z  
osnovami, samoupravljanja v  
SFRJ (3), sociologijo z osno-  
vami politične ekonomije (4),  
psihologijo z logiko (5), filozo-  
fijo (6), umetnost (7), tuj jezik  
(8), latinski jezik (9), zemljepis  
(10), biologijo (11), kemijo  
(12), fiziko (13), matematiko  
(14), tehnično vzgojo (15), te-  
lesno vzgojo (16), obrambo in  
zaščito (17). Tudi število teden-  
skih ur je previsoko (32). Veli-  
ka prednost tega hrvaškega  
učnega programa pa je ta, da se  
zaveda osnovne naloge sedanjih  
gibanj, namreč približevanja  
interesom subjekta v vzgojno-  
izobraževalnem procesu, torej  
dijaku. To pa se kaže pri uva-  
janju možnosti, da si dijak iz-  
bira predmete.

Za izbirne predmete ima di-  
jak možnosti, da si vsa štiri leta  
izbere skupno dvajset ur. Izbira  
lahko že v prvem razredu. Če-  
prav gre tu le za manjše odstop-  
e od skupnega učnega načrta  
(kako pa bi bilo mogoče druga-  
če, če govorimo o splošni izo-  
brazbi!), je vendarle zanimivo,  
da dijak lahko v prvih dveh raz-  
redih izbira po štiri tedenske  
ure, v zadnjih dveh pa po šest  
ur. Izbira predmetov omogoča  
dijakom poglobljeno znanje iz  
posameznih predmetov, a tudi  
(to se mi zdi problematično!)  
te ure je možno porabiti za  
praktične predmete (tako se  
število predmetov še močno  
poveča!), kot so stenografija,

računalniki, daktilografija itd.  
Poudarek pa naj bi bil predvsem  
pri izbirnih predmetih s sezna-  
njem dijakov z metodologijo  
predmeta oziroma discipline.  
Učitelji naj tu postavljajo bolj  
vprašanje kako kot kaj. Delo  
naj bi bilo seminarsko, torej  
poglobljanje znanja „rednega“  
predmeta, ne kopičenje nove  
snovi.

Morda ne bi bila odveč še  
kakšna beseda o predmetniku.  
Za nas so zanimive tiste po-  
stavke, ki se ločijo od našega  
dosedanjega predmetnika: tako  
je ostal en sam tuj jezik (pri nas  
dva), ker težko govorimo ob  
latinščini (dve uri v prvih dveh  
razredih) kot o enakovrednem  
drugem jeziku; sociologija  
začne v prvih treh razredih  
(samo z eno tedensko uro), na-  
to konča v četrtem razredu z  
dvema, filozofija ima dve uri v  
četrtem razredu, biologija ima  
skupno le šest ur (ni je v četr-  
tem razredu), enako število te-  
dskih ur ima kemija (ni ke-  
mije v prvem razredu) itd. Ni  
moj namen, da sedaj razmišljam  
o predmetniku, nedvomno pa je  
precej trdna resnica, da veliko  
število predmetov povzroča  
mnoge nevšečnosti: drobljenje  
(predmeti po eno tedensko  
uro), površnost, sum na skle-  
panje kompromisov, napačno  
pojmovanje obsega splošne  
izobrazbe, pretrgano kontinui-  
teto po posameznih predmetih  
ipd.

Podobne težnje po diferen-  
ciaciji so tudi v Srbiji. Tu imajo  
— kot je znano — gimnazije raz-  
deljene na jezikovne in mate-  
matične. Sedaj gre ta delitev  
naprej, tako da bodo imeli štiri  
gimnazijske usmeritve. Tak raz-  
voj pa poteka bolj v praksi,  
manj oprt s teoretičnimi spo-  
znaji, bolj je administrativen  
kot pa zavestna akcija. Tako so  
se nekatere stvari zavozljale  
(npr. pri številu tedenskih ur),  
da je eden izmed beograjskih  
gimnazijskih ravnateljev v zvezi  
s tem zahteval in dosegel ustavi-  
ni spor. Brez posebnih zapletlja-  
jev pa potekajo reformna pri-  
zadevanja v Bosni in Hercego-  
vini.

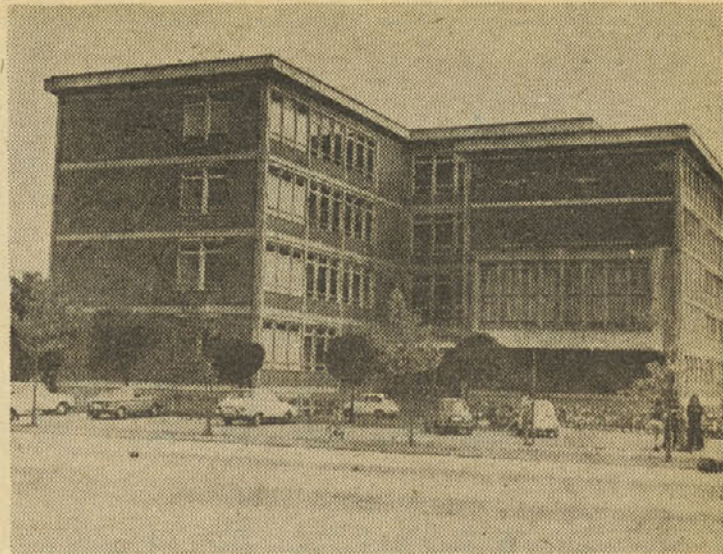
V Bosni in Hercegovini so  
pripravili program reforme  
gimnazij, ki presega gimnazijsko  
reformo in predstavlja zanimiv  
poizkus reforme celotnega sred-  
njega šolstva. Za razliko od  
prejšnjega jugoslovanskega po-  
izkusa (o katerem smo govorili  
ob začetku) so se zavzeli za pra-

vilno izhodišče: srednje šolstvo  
naj ne zdrkne navzdol v splošno  
izobraževalni funkciji zaradi  
teženj po poenostavljeni zamisli  
družbene enakosti mladine,  
ampak naj se celotna raven  
splošne izobrazbe dviga in  
usklajuje s potrebami celotne  
družbe; pri tem se naj ne po-  
stavlja trdnih mejnikov med  
različnimi nujnimi vrstami sred-  
njih šol. Povedano po domače:  
izhodišče srednje izobrazbe, kar  
zadeva splošno izobrazbo, ki je  
za vse vrste šol temeljna, naj bo  
gimnazijski učnovzgojni proces,  
ne pa narobe. Tako so izdelali  
programske osnove splošnega  
izobraževanja, skupnega za  
vzgojnoizobraževalne ustanove  
srednjega šolstva.

Po tem programu delajo sred-  
nje šole v treh območjih: huma-  
nističnem, prirodoslovno-mate-  
matičnem in usmerjeno stro-  
kovnem. Na skupni osnovi in  
po območjih so možne še izbir-  
ne skupine. Če sedaj v tem  
okviru pogledamo na učni na-  
črt gimnazije, kakšno si za-  
mislijo, potem je mogoče di-  
jakom izbirati predmete v  
tretjem in četrtem razredu med  
sedmimi predmeti oziroma sku-  
pinami predmetov. Ti izbirni  
predmeti pa vplivajo, da dijaki  
predvsem v četrtem razredu  
nimajo več vseh klasičnih pred-  
metov za gimnazijsko obliko  
šolanja (zgodovine, zemljepisa,  
fizike, kemije, biologije), tem-  
ve le izbirne.

In še pripis: nedvomno je  
takšna pot nadvse zanimiva in  
obeta dobre rezultate, saj je  
dovolj prožna, da omogoča (ne  
brez dopolnilnega dela) preha-  
janje iz ene vrste srednje šole na  
drugo, pri tem pa ne uničuje  
osnovnih karakteristik in druž-  
bene upravičenosti posebne  
vrste srednje šole: ali triletna ali  
štiriletna gimnazije. Tudi  
zmanjšano število ur (okoli 29  
tedensko) je pot k pogloblje-  
nemu in osebnemu delu učen-  
cev. Kratko in malo so črtali  
tudi nekaj predmetov (osnove  
umetnostne vzgoje), ali nekate-  
rim običnemu zmanjšali število  
ur (filozofiji in sociologiji so  
dodelili skupaj pet ur), kar  
razodeva voljo, da ob zmanjša-  
nem številu predmetov nudijo  
šoli možnosti, da okrepi funda-  
mentalne. Ta poizkus nedvom-  
no zasluži pozornost!

FRANČEK BOHANEK



60 LET GRADBENE TEHNIŠKE ŠOLE

## Od stavbne obrtne do gradbene tehniške šole

Napredek tehniških znanosti,  
razvoj obrti in njeno prerašča-  
nje v industrijo, razpad cehov-  
skih korporacij, delitev dela in  
drugi razlogi so terjali popol-  
nejše strokovno izobraževanje.  
Sicer z zamudo so tudi v avstrijs-  
kem cesarstvu začeli ustanav-  
ljati redne obrtne šole, toda  
Ljubljana pri tem ni bila upo-  
števana. Razlog za ta ukrep je  
bila zahteva, da bodi pouk na  
obrti šoli slovenski. Po mnogih  
razpravah v deželnem zboru,  
občinskem odboru ter zbornici  
za trgovino in obrt, po mnogih  
prošnjah in peticijah vladi je  
Dunaj popustil in leta 1888  
izdal odlok o ustanovitvi stro-  
kovne šole za lesno industrijo in  
strokovne šole za umetno ve-  
zenje in čipkarstvo v Ljubljani.

Za takratno Ljubljano mo-  
gočno šolsko poslopje je bilo  
dozidano l. 1911 — za ogromno  
vsoto 1 milijon zlatih kron. 19.  
junija 1917 je Dunaj odobril  
ustanovitev višje stavbne stro-  
kovne šole, predhodnice dana-  
šnje gradbene tehniške šole.  
Šole po razpadu Avstrije se je  
uresničila stara zahteva po slo-  
venski univerzi; na novo usta-  
novljena tehniška fakulteta je  
na oddelkih za gradbeništvo in  
arhitekturo začela izobraževati  
prihodnje gradbene inženirje in  
arhitekte. Po prvi svetovni vojni  
je bila državna obrtna šola pre-  
imenovana v tehniško srednjo  
šolo, posamezne njene višje  
strokovne in obrtne šole pa so  
po novem pravilniku od 24.  
septembra l. 1928 postale od-  
seki šole. Prvi gradbeni tehnik  
so končali šolanje leta 1922.

Maloštevilni strokovnjaki, ki  
so se po končani II. svetovni  
vojni zbrali v Sloveniji, tudi z  
največjo prizadevnostjo niso  
mogli biti kos zahtevnim nalo-  
gam in ogromnim potrebam pri  
obnovi in izgradnji dežele.  
Kmalu se je pokazala potreba  
po intenzivnem in množičnem  
izobraževanju vseh vrst tehni-  
čnih strokovnjakov. V letih  
obnove je ostal predvojni stroj  
tehniške srednje šole in učni  
načrt nespremenjen. Samo za  
dijake, ki so po vrnitvi iz NOB  
želeli končati prekinjeni študij,  
je bil organiziran zgoščen pouk,  
tako da so lahko v enem šol-  
skem letu končali dva letnika.

Eden od mnogih ukrepov, ki  
jih je sprožil zakon o petletnem  
načrtu, je povzročil odcepitev  
arhitektonsko-gradbenega in  
geometrijskega oddelka od teh-  
niške srednje šole in ustanovitev

samostojne izobraževalne usta-  
nove gradbeni tehnikum. Nova  
šola je bila ustanovljena z ured-  
bo vlade LRS, veljavne od 1.  
januarja 1948.

Oba odseka in gradbena delo-  
vodska šola sta se v resnici od-  
cepila 1. marca 1948, nova  
gradbena šola pa je začela šele  
v šolskem letu 1948/49 v novih  
prostorih.

15. marca leta 1963 je bila  
gradbena srednja šola preime-  
novana v gradbeno tehniško  
šolo. Organizacijska oblika je  
ostala ista. Gradbena tehniška  
šola je do konca šolskega leta  
1963/64 obsegala:

- odsek za visoke gradnje —  
A odsek,
- odsek za nizke gradnje —  
C odsek,
- odsek za industrijo grad-  
benega materiala — I odsek,
- odsek za geodezijo — G  
odsek,

Z novim šolskim poslopijem  
1968/69 je šola mnogo pridobi-  
la. Tu je 24 novih učilnic,  
široki hodniki, potrebne garde-  
robe za dijake, kabinete, spe-  
cialne učilnice in še drugo, kar  
rabi predvsem izboljšanje  
pouka.

Samoupravni organi šole,  
uprave, pedagoški kolegij in ves  
predavateljski zbor si bodo tudi  
v prihodnje prizadevali, da bo-  
do vse svoje sposobnosti posve-  
titi vzgoji sposobnih strokov-  
njakov, gradbenikov, hkrati pa  
razvijali osebnost vsakega po-  
sameznika, da bo po končani  
šoli tudi na delovnem mestu  
kos širokim področjem dejav-  
nosti. Pri svojem dosedanjem  
delu je kolektiv GTŠ najtesneje  
sodeloval z vsemi ustanovami,  
ki skrbijo za naše šolstvo: repu-  
bliškim sekretariatom za pro-  
sveto in kulturo, zavodom za  
šolstvo SRS, republiko izobra-  
ževalno skupnostjo, pedago-  
škimi ustanovami, komisijo za  
kadre pri republikni gospodarski  
zbornici, stalno konferenco  
interesne skupnosti za izobra-  
ževanje gradbenih delavcev,  
izobraževalnimi centri pri grad-  
benih podjetjih itd. Zaveda se,  
da šola kot družbeno angaži-  
rana institucija samo tako lahko  
vzgoji mlado generacijo, ki ji bo  
zaupano ustvarjalno delo v naši  
samoupravni družbi.

FRANCE BRATKOVIČ,  
dipl. ing.  
DANILO UDOVIČ,  
dipl. ing.

## NAŠ PRAVNIK SVETUJE

### Delovna obveznost

**VPRASANJE:** Februarja sem  
šla na porodniški dopust in  
zadnja junija poučevati polo-  
vni delovni čas. Prvo polovico  
sem poučevala 11 ur na  
teden, v septembru pa so zahte-  
li, da prevzamem 15 učnih  
ur. To se mi zdi veliko, zato  
prašujem, če je tako prav?

**ODGOVOR:** V šoli, kjer je  
delovna obveznost učitelja se-  
stavljena iz učne in drugih  
obveznosti, ki so v zvezi z  
vzgojnoizobraževalnim delom,  
se razume, da predstavlja 4-urni  
delovni dan 24 ur delovne  
obveznosti na teden. Temu bi  
ustrezalo 11 do 12 ur učne  
obveznosti tedensko, več pa le  
pod pogojem, da se učitelj v  
skladu s tem opreže drugih  
obveznosti, ki spadajo v njihove  
delovne obveznosti. Delovne  
organizacije morajo samostojno  
določiti, s svojim pravilnikom  
določiti, koliko ur se prizna  
učitelju za njene ostale obvez-  
nosti in ji v skladu s tem dolo-  
či njeno tedensko oziroma  
letno učno obveznost.

Š. T.

### Letni dopust

**VPRASANJE:** 1. avgusta se  
je iztekel porodniški dopust.

S 1. septembrom sem spet za-  
čela službo s skrajšanim delov-  
nim časom. Koliko dopusta mi  
še pripada glede na to, da sem  
del svojega porodniškega dopu-  
sta porabila med počitnicami?

M. I.

**ODGOVOR:** V primeru, da  
učno in drugo vzgojno osebje  
svojega letnega dopusta ne  
more izkoristiti med rednimi  
šolskimi počitnicami zaradi bo-  
lezni, vojaških vaj, porodni-  
škega dopusta itd., se lahko let-  
ni dopust izrazi po izteku red-  
nih šolskih počitnic. Za take  
primere je treba dolžino letnega  
dopusta učiteljev določiti s  
splošnim aktom delovne organi-  
zacije oziroma šole. Tak dopust  
traja najmanj 14 in največ 30  
delovnih dni, torej toliko, kot  
za ostale druge delavce po 66.  
čl. temeljnega zakona o delov-  
nih razmerjih. Od dolžine šte-  
vila dni, ki se vam priznajo v  
dopust po določilih vašega  
splošnega akta, pa je odvisno,  
koliko dopusta lahko še pora-  
bite med šolskim letom.

### Rok za pridobitev višje izobrazbe

**VPRASANJE:** Kot učitelj  
imam 22 let delovne dobe. Ker

sem na delovnem mestu pred-  
metnega učitelja, me zanima,  
v kakšnem roku si moram pridobi-  
ti višjo izobrazbo, da bom  
lahko ostal na istem delovnem  
mestu?

J. K.

**ODGOVOR:** Če ste bili do  
konca leta 1959 po službeni  
dolžnosti dodeljeni na delovno  
mesto učnega predmeta, za ka-  
tere nimate izobrazbe ustre-  
zne stroke, po sprejetih spre-  
membah in dopolnitvah zakona  
o osnovni šoli niste dolžni spo-  
polniti svoje izobrazbe in boste  
lahko tudi naprej delali na  
istem delovnem mestu. V na-  
sprotnem primeru pa boste mo-  
rali svojo izobrazbo dopolniti,  
in sicer do konca šolskega leta  
1974/75. Zakon obvezuje  
hkrati osnovne šole, da morajo  
omogočiti učiteljem opravljanje  
študijskih obveznosti.

T. Š.

### Stroški za prenočevanje

**VPRASANJE:** S pravilnikom  
o delitvi osebnih dohodkov smo  
določili, da se delavcu izplača  
poleg dnevnice še stroške pre-  
nočišča, ob predložitvi ustre-

nega računa, če je na službe-  
nem potovanju in če prenočuje  
v kraju, v katerem sicer ne pre-  
biva. Menimo, da utegnejo biti  
v prihodnje stroški prenočeva-  
nja pretirano visoki, ker niso z  
ničemer omejeni.

### POKLICNA ŠOLA

**ODGOVOR:** Potni stroški,  
dnevnice, terenski dodatki in  
podobno so materialni stroški  
poslovanja, njihovo višino in  
ostale pogoje izplačevanja pa  
odreja vsaka delovna organiza-  
cija popolnoma samostojno s  
svojim splošnim aktom. Mnogi  
od sklenjenih samoupravnih  
sporazumov o merilih za delitev  
dohodka in osebnih dohodkov  
priznavajo delavcem, ki so na  
službenem potovanju in preno-  
čujejo izven kraja stalnega pre-  
bivališča, poleg dnevnice še  
stroške prenočevanja na podlagi  
predloženega računa. Pri tem  
naj opozorimo, da so bili ravno  
samoupravni sporazumi sprejeti  
z namenom, da se take in po-  
dobne stvari vsaj približno po-  
enotijo in da taki stroški ne bi  
bili pretirano visoki, kot se je to  
dogajalo v nekaterih delovnih  
organizacijah. V tem pogledu  
torej v vaši delovni organizaciji  
ni nič nezakonitega.

T. Š.

### Jesenice: dislociran oddelek za vzgojo medicinskih sester

Zaradi izrednega pomanj-  
kanja medicinskih sester sta  
republikni sekretariat za zdrav-  
stvo in socialno varstvo ter kli-  
nični center v Ljubljani zapro-  
sila zdravstveno šolo na Jese-  
nicah, da prevzame za štiri leta  
organizacijsko in pedagoško  
vodstvo oddelka za odrasle  
ambulantno — bolnične smeri v  
Ljubljani.

Zbor delovne skupnosti  
zdravstvene šole na Jesenicah je  
septembra sklenil, da razširi

svojo dejavnost na omenjeno  
področje. O tem je razpravljala  
že tudi skupščina občine Jese-  
nice. Ugotovili so, da so raz-  
mere za ustanovitev dislocira-  
nega oddelka ustrezne in skle-  
nili, da se prošnji in vlogi ugodijo.

Finančne obveznosti bo pre-  
vzel klinični center, prostore in  
strokovno osebje pa bo dala  
višja zdravstvena šola v Ljub-  
ljani.

BRANKO BLENKUS

# TEHNIŠKA ZALOŽBA SLOVENIJE,

Ljubljana, Lepi pot 6

JE IZDALA IN IMA NA ZALOGI NASLEDNJE UČBENIKE  
ZA OSNOVNE IN SREDNJE STROKOVNE ŠOLE

Več avtorjev: TEHNIŠKI POUK ZA 6. RAZRED OSNOVNE ŠOLE, 9,50 din

Več avtorjev: TEHNIŠKI POUK ZA 7. RAZRED OSNOVNE ŠOLE, 16,00 din

Več avtorjev: TEHNIŠKI POUK ZA 8. RAZRED OSNOVNE ŠOLE, 13,00 din

Delovni zvezek TEHNIŠKO RISANJE ZA 4. razred osn. šole, 4,00 din

Delovni zvezek TEHNIŠKO RISANJE za 5. razred osnovne šole s PVC ovitkom, 8,80 din

Delovni zvezek TEHNIŠKO RISANJE za 6. razred osn. šole, 4,00 din

Delovni zvezek TEHNIŠKO RISANJE ZA 7. razred osn. šole, 4,00 din

Delovni zvezek TEHNIŠKO RISANJE za 8. razred osn. šole, 4,00 din

Matevžič-Zvan: PSIHIATRIJA IN NEVROLOGIJA za srednje šole za medicinske sestre, 24,00 din

Marjan Jerše: SPLOŠNA PATOLOGIJA za srednje šole za medicinske sestre, 27,20 din

Helena Ravnič: HIGIENA za srednje šole za medicinske sestre, 24,00 din

Ivo Marinc: TEHNOLOGIJA TEKSTILA za poklicne šole oblačilne stroke, 23,55 din

Breda Mejak-Vrišer: OSNOVE STROJNIH ELEMENTOV IN FINOMEHANIKE za tehniške šole za elektrotehnično stroko, 39,50 din

Hubert Požarnik: PSIHOLOGIJA za srednje medicinske sestre, 32,00 din

Jože Hrzenjak: STROJNI ELEMENTI za poklicne šole kovinarske stroke, 11,00 din

Jože Hrzenjak: TEHNIŠKO RISANJE za poklicne šole kovinarske stroke, 10,00 din

Jože Hrzenjak: TABELE, 5,50 din

Edvard Cilenšek: TELEFONIJA IN TELEGRAFIJA I., 70,00 din

Viktor Savnik: TEHNIŠKO RISANJE za tehniške šole strojne stroke (v tisku)

Viktor Savnik: TEHNIŠKO RISANJE za tehniške šole elektro stroke (v tisku)

Navedene učbenike lahko kupite v vseh knjigarnah ali pa jih naročite neposredno pri Tehniški založbi Slovenije, Lepi pot 6, Ljubljana.

## TOVARNA DEKORATIVNIH TKANIN LJUBLJANA, CELOVŠKA C. 280

izdeluje:  
sodobne in stilne  
pohištvene tkanine,  
ročne tkane goblene,  
dekorativne blazine  
v bogati barvni izbiri

### Srečanje primorskih učiteljev

16. 9. 1972 so se srečali na Mostu ob Soči starejši učitelji s Primorske, ki so službovali za časa Italije na tem ozemlju. Zbralo se jih je kar 36, med njimi tudi iz Gorice in Trsta. Obiskali so spominsko hišo slovenskega pisatelja Ivana Preglja, v učilnici osnovne šole pa jih je pozdravil organizator sestanka Mirko Saunig iz Vrtojbe. Nekdanji tolminski učiteljskičnik, sedaj profesor zgodovine iz Ajdovščine Lojze Bizjak je podal širše poročilo z naslovom: „Duh vseljudske vstaje na Primorskem.“

V njem je predstavil organizirano borbo Slovencev pod fašizmom, za slovensko šolo ter tesno sodelovanje učiteljstva s primorskimi ljudstvom.

Naslednji dan se je večina tovarišev peljala s posebnim avtobusom v Cerkno, k odprtju nove osnovne šole. Prenosovanje in prevoz je oskrbela občinska skupščina Nova Gorica.

STANKO SKOČIR

## Kinematografi prikazujejo



**PREKLETA MARIJA** je slab pustolovski film francoske proizvodnje. Brez škode, če ostane brez gledalcev. (mb)

**OBVEŠČEVALNA SLUŽBA NJENEGA VELIČANSTVA** je film o Jamesu Bondu, ki je nastal l. 1970. Od stare ekipe niti najmanjšega sledu. Od tipičnega za tovrstne filme so ostali le zaplet, značilen za Iana Flemminga, dobra tehnika in obrtna režija. Kljub solidni realizaciji pa vse kaže, da so Jamesbondovski časi za nami. (mb)

**ČRNI DAN ZA STRELCA** je italijanska kriminalka. Z njo so želeli narediti veliko več, kot pa so dobili gledalci. (mb)

**OREL V KLETKI** je zanimiv angleški poizkus, prikazati zadnje dni Napoleona, ki prevaran in osamljen preži v zasedi in čaka na svoj srečni trenutek. Režiser je uporabil Napoleona za dokaj preproste meditacije o politiki, slavi, razvrednotenju človeka. Zanimiva tema, ki pa žal ne presega poprečja komercialnega filma. (mb)

**DEMONI**, ameriški film, je delo znanega režiserja Kena Russella. Režiser spretno izkorišča zgodovinsko ozadje izгона protestantov iz Francije v času Louisa XIII. z mnogimi mazohističnimi in sadističnimi prizori. Tako je seveda naredil film, ki bo polnil kinematografske dvorane in blagajne. Ljudi, ki pričakujejo kaj več, najbrž ne bo zanimal. (n. d.)

**POLNOČNI KAVBOJ** je eden izmed filmov, ki jemljejo

## O DELU UČITELJSKEGA PEVSKEGA ZBORA

### Vaje tudi med počitnicami

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“, ki ugledno zastopa učiteljstvo Slovenije doma in v tujini, prireja že vrsto let v letnih počitnicah desetdnevne tečaje — pevske vaje, združene s skupnim koncertom v istem kraju. Tako organizacija dela je nujna. Med šolskim letom je odvisna od mesečne udeležbe pevcev, ki prihajajo na vaje ob sobotah in nedeljah. Pripeljejo se v Celje iz oddaljenih krajev Slovenije in tako žrtvujejo dni, namenjene tedenskemu oddihu. Delo v juliju, ko ni šolskih obveznosti, je manj naporno, posebno zato, ker — vsaj načeloma — ni celodnevno, in je povezano z rekreacijo v urah oddiha. Zato tudi izbirajo za vaje letoviške kraje. Ugodnosti letovanja, ki se prepletajo s trdim vsakodnevnim delom, plačajo člani pevskega zbora večidel sami; iz blagajne zbora gre v ta namen le majhen prispevek.

V letošnjem juliju je zbor vadił na otoku Braču. Zaradi poslabšanja vremena so pevci vaje podaljšali — dvakrat so vadiłi po ves dan. Svoje bivanje na otoku so sklenili s celovečernim koncertom, ki ga je organiziralo tamkajšnje turistično društvo.

Koncert s komentarjem v treh jezikih je bil namenjen mednarodnemu sestavu občinstva, pretežno turistom, ki so zbrano in s primernim spoštovanjem sledili odličnemu glasbenemu programu na prostem.

VLADO MODIC

## KUPITE — PREBERITE

## Z VSEH VETROV

### PRAVNIKI ZA NOTRANJE ZADEVE

Oktobra t. l. so v Zemunu odprli višjo šolo za notranje zadeve SR Srbije. Prvo študijsko leto se je vpisalo 165 rednih ter 200 izrednih študentov. Ta prosvetna ustanova bo v dveh letih študija svoje slušatelje usposobila za strokovnjake za delo pri operativno-strokovnih zadevah javne in državne varnosti. Po končanem študiju bodo dobili diplomanti strokovni naziv pravnika za notranje zadeve.

### ŠOLA SAMOUPRAVLJAVCEV V MAKEDONIJI

V Skopju začenja s poukom prva šola samoupravljalcev v SR Makedoniji. Njena naloga bo, da bo proizvajalce neposredno vključila v procese naše samoupravne družbe. Delovala bo v delovnih organizacijah in trajala 4 do 5 mesecev.

### LETALSKO-TEHNIČNA AKADEMIJA ODLIKOVANA

Predsednik republike Josip Broz-Tito je ob 30-letnici vojne letalstva ter ob 25-letnici delovanja letalsko-tehnične akademije v Rajlovcu odlikoval to vojaško ustanovo z redom za vojaške zasluge z veliko zvezdo.

### NOVA PRAVNA FAKULTETA

V Titogradu so 16. oktobra t. l. začela predavanja na novo ustanovljeni pravni fakulteti. Za prvo študijsko leto se je prijavilo 500 kandidatov, vpisanih pa je bilo 450. Fakulteta bo sprejela neomejeno število izrednih slušateljev.

### VSAK PETI V ŠOLI

V SR Bosni in Hercegovini se šola danes vsak peti občan. Šolo obiskuje več kot 280.000 učencev dijakov in študentov. V tej republiki je okoli 3000 osnovnih šol, od tega 800 osemrazrednic, 33 pa je fakultet, višjih ter visokih šol, kjer po-

učuje 1500 znanstveno-pedagoških delavcev. Ustanovljeni so tudi akademija znanosti, znanstveno-raziskovalni inštitutov ter več kot 60 raziskovalnih institucij.

### PROSTE SOBOTE TUDI NA REKI

Na seji prosvetno-kulturnega zbora skupščine občine Radeče so sklenili, da je treba za učence osnovnih šol reškega predela, ki so 11. septembra t. l. prišli na petdnevni delovni teden, organizirati vsebinsko bogat in zanimiv program za proste sobote. Nikakor ni moglo biti 17.500 reških osnovnošolcev, otrok na ta dan prepustiti brez dejavnosti. Stroške za financiranje programa bo prevzela skupščina občine Radeče. Pogoji pa je, da bo sobotni program za otroke privlačen, poučen ter vzgojen. V skladu s petdnevnikom delovnega tedna osnovnih šol bodo tudi aktivnosti izvenšolskih ustanov, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem (glasbene šole, športna društva itd.).

### PRVA POLITIČNA FAKULTETA ZA VOJAKE

Letošnjega septembra je bila v Beogradu s predavanjem visoka vojni politična šola. V njej bodo starešine ustrezno usposobljeni vojaški akademiki v dveh letih pridobili potrebno znanje za delo v političnih in sorodnih organih, komand in ustanov strokovnih službah izvršnih organov konferenc ZK v ter strokovno usposobljeni predavatelji predmeta družinskih znanstvenih disciplin in vojaških šolah kakor tudi za novinarje. Na tej prvi armijski „politični“ fakulteti bodo dajali marksizem, sodobni cializem, mednarodne odnose, družbeni sistem SFRJ ter ravnali vprašanja s področja vojne, splošne ljudske obrambe in oboroženih sil in armade.

### Odlikovanci osnovne šole Ivan Cankar v Mariboru

Člani učiteljskega kolektiva osnovne šole Ivan Cankar Mariboru so bili pred nedavnimi odlikovani za uspešno učno-vzgojno delo in vsestransko družbeno aktivnost. Ravnatelj osnovne šole Ivan Cankar Janez KARLIN je sprejel za svojo dolgoletno delo odlikovanje, red zasluge za narod s srebrno zvezdo. Red dela s srebrnim vencem so prejeli Matija Babji, Viktorija Knez, Dragica Rogl, Ljubica Tapuškič, Marija Arsenjug in Ivan Duh. Medaljo dela je dobila Boža Štadeker.

FRANCI KRŽA

### Članom samopomoči prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije

Upravni odbor samopomoči prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije sporoča, da je služba družbenega knjigovodstva v Sloveniji s 1. oktobrom 1972 spremenila številko našega tekočega računa, ki se sedaj glasi: 500100-678-45314.

Prosimo, da novo številko vpisujete na položnice pri namenu članskih prispevkov od 1. oktobra 1972 dalje.

Hvala za pozornost!

Upravni odbor SPZD Slovenije  
Ljubljana, Gospodarska ulica 11

### ŠOLSKI CENTER TISKA IN PAPIRJA, Ljubljana, Pokopališka 33

razpisuje za nedoločen čas delovno mesto učitelja za pouk slovenskega in angleškega jezika. Kandidati morajo imeti poleg splošnih pogojev visoko obrazbo ustrezne smeri. Nastop službe takoj.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

### VZGOJNO VARSTVENI ZAVOD „ŠTEFKE MAJNIK“, IDRIJA

razpisuje prosto delovno mesto vzgojiteljice Stanovanja ni.

### SVET I. OSNOVNE ŠOLE DOMŽALE

razpisuje delovno mesto učitelja razrednega pouka s polnim delovnim časom nedoločen čas. Nastop dela takoj. Stanovanja ni.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.